

De Bus van heden naar verleden

Rutger Willem Weemhoff

Curriculum Vitae van Rutger Willem Weemhoff

Na zijn klassieke opleiding aan het gymnasium in Voorburg en de Toneelschool te Amsterdam, betrad Rutger Willem Weemhoff begin jaren zeventig de planken. Als jong acteur speelde hij bij gezelschappen als *Toneelgroep Centrum* en *Poëzie Hardop* en baande zich allengs een eigen weg in theaterland. In 1977 pionierde hij in eigen beheer met de solovoorstelling *De Jongste Dag*, een zeer succesvolle vernieuwende muziek-theaterproductie, die in Nederland echt opzien baarde. Enkele jaren later richtte hij zijn eigen theatergroep op: *Toneelgroep Acht Oktober*, waarmee hij het theater tot dichtbij de mensen bracht, in een tent in een nieuwbouwwijk, of soms gewoon op het biljart in een lokaal café.

Op televisie liet hij eveneens zijn sporen na: van satirische producties met zijn eigen *Videotheater* op de Amsterdamse kabel (Lubbers!), tot aansprekende rollen bij de landelijke televisie in o.a. *Titaantjes*, *Dubbelleven*, *Vrouwenvleugel* en *Goudkust*, waarna hij nationale bekendheid verwierf in de rol van Bad Guy, magnaat Henri van Cloppenburg.

Hij maakte in de jaren '80 als schrijver/ regisseur een aantal door hem zelf geschreven televisiedrama producties voor de NOS televisie:

De Werking, Dansen wij vanavond? en Ondergangen. Te zien via links achterin.

Daar treft u nog veel meer links naar de diverse producties van de auteur.

Weemhoff is echter méér: hij is ook een denker. In de jaren '80 volgde hij een deelstudie *filosofie* aan de Universiteit van Amsterdam.

Zijn boek *FilosofievandeDood.nl* trok de aandacht van *Filosofie Magazine*, dat hem in 2002 interviewde als '*filosoof van de dood*'.

Zijn levensmotto, met een knipoog:

*'Filosofie van de Dood, da's pas leven!
Ik sterf, dus ik ben (niet).'*

Als *auteur* is hij onvermoeibaar. Hij schreef diverse romans, korte verhalen, filosofische traktaten en essays, toneel- stukken, filmscenario's en poëzie.

En talloze blogs! Zijn oeuvre is veelzijdig, eigenzinnig, doordrenkt van humor, ernst en intellect.

Om dit alles onafhankelijk en onder eigen vaandel uit te dragen, richtte hij al in 2005 zijn eigen ideële uitgeverij op:

UitgeverijPartout.nl

Partout is overal

Uitgeverij Partout
Amsterdam

Contact: info@uitgeverijpartout.nl

Niets uit deze uitgave vermenigvuldigen zonder nadrukkelijke toestemming van de uitgever. De novelle 'De Bus uit heden naar verleden' is een 'telefoonboekje' dat zich, dankzij de korte hoofdstukjes, makkelijk laat lezen. Het is bedoeld als promo om gratis te downloaden op uw mobiel of iPad, laptop e.d. en is desgewenst behalve digitaal ook als boek verkrijgbaar op de website:

<https://www.uitgeverijpartout.nl/al-ons-aanbod>

Behalve de novelle treft u achterin nog tal van YouTube links naar het multimediale werk van de auteur en een uitgebreide bibliografie van diens complete oeuvre.

[De bus van heden naar verleden - novelle](#)

[Copyright: Uitgeverij Partout Amsterdam 2008](#)

De bus van heden naar verleden

Kroniek van een busreis

-- ||
|| --

Alle handelingen en uitspraken die aan de personages in dit boek worden toegeschreven, - zowel de ooit bestaande personen als de verzonnen figuren, zijn geheel en al fictieel.

-- --
-- --

Verkort Onze Vader:

Geef ons heden Onze Dagelijkse Dood

-- --
-- --

Geschiedenis van de Dood

Om onszelf werkelijk te doorgronden is het noodzakelijk onze eigen, meestal niet zo fraaie geschiedenis goed te kennen. In crisistijd wordt de ware aard van de mens zichtbaar, het kwaad blijkt in ieder mens te schuilen, zonder uitzondering.

Als er eenmaal een oorlog aan de gang is krijgen we de wolf in ons te zien: *homo homini lupus est*.

Een losgebroken kettinghond, dat is de ware aard van het beestje: de mens. In de Tweede Wereldoorlog kwam in de concentratiekampen regelmatig kannibalisme voor.

De menselijke geschiedenis is niet meer dan een aaneenschakeling van genociden, een lange opeenvolging van bloedige wraakzucht, een dolgedraaide carrousel van wreedheden.

Wij, mensen, moorden elkaar uit.

Het is één groot inferno. De geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog heeft mij al van jongs af aan gefascineerd. Ik ben van 1948. Ik heb die oorlog niet zelf meegemaakt. Maar hij hing wel als een doem over mijn jeugd: hoe heeft dit allemaal zo kunnen gebeuren? Ouders gaven maar summiere informatie. Tot op de dag van vandaag zit ik vol vragen. Wat is de waarheid over de kampen? Over het Verzet? De Bevrijding? Wat is fascisme?

Wat de wortel van hedendaags fascisme?

De overlevenden van de Bus uit Dachau, het puikje van de Nederlandse Verzetsstrijders, heb ik geïnterviewd en hun ervaringen heb ik "vertaald" in dit boek: "De bus van heden naar verleden".

Het betreft hier dus een poging tot experimentele geschiedschrijving, (zoals bijvoorbeeld ook de film Schindler's List van Steven Spielberg (1993) te beschouwen valt).

-- !!
!! --

De Bevrijding

Het is ieder jaar op 5 mei langer geleden dat de Bevrijding plaatsvond. Er zal zonder twijfel telkens nog weer uitgebreid bij dat historische moment worden stilgestaan en tal van anekdotes uit die tijd zullen - altijd weer opnieuw - de ronde doen.

"The Year Zero is 1945, het jaar waarin de moderne tijd geboren werd" - aldus John Lukacs. Voor de Nederlanders is 1945 een ondefinieerbaar jaar, een onbenoembaar tijdvak tussen een apocalyptische hongervinter en een caleidoscopische lente. Een jaar van levenskrachtige vooruitzichten en van onmenselijke herinneringen, van afbraak en vernieuwing, een jaar van Handvesten en Hiroshima, van geboortegolven en dodenvalleien, van wederopbouw en sluimerende KZ-syndromen. Het jaar van volksverhuizingen, waarin ook in het nog lang niet geordende Nederland van na de Bevrijding onvatbare anarchistische dingen gebeurden die zich voordien alleen in avontuurlijke jongensromans afspeelden.

Een gespleten werkelijkheid: aan de ene kant van het front was Nederland nog bezet (boven de rivieren) en leden vijf miljoen mensen nog onverminderd onder de Duitse overheersing, aan de andere kant werd hevig gevochten in het Duitse Ruhrgebied - het Duitse leger was daar ingesloten in het nog niet gevallen Berlijn.

In de meeste gevallen is de Bevrijding dan ook geen moment van zorgeloze vreugde geweest. Bijna altijd werd ze beleefd tegen een achtergrond van verwoesting en dood. Er was pijn en verdriet om het universele lijden om zich heen, om verloren familie, om eigen totale uitputting, men was te moe om het leven weer op te bouwen te midden van het puin. Dit geldt des te meer voor hen die de kampen overleefden. "Wie eens gemarteld is, blijft gemarteld worden, wie die kwelling eenmaal heeft ondergaan, kan geen plaats meer vinden in de wereld, de gruwel niets te zijn geweest blijft branden. Het vertrouwen in mensen, door de eerste slag in je gezicht geschokt, door de marteling vernietigd, herstelt zich nooit." –

aldus Jean Améry, Oostenrijks filosoof, door de Gestapo gemarteld.

-- !!
!! --

De bus uit Dachau

Wanneer het gaat om de oorlog wordt ons nog steeds de mythe voorgehouden dat het hele volk in verzet kwam tegen de buitenlandse indringer. Het verhaal van de bus uit kamp Dachau met zeventien ex-verzetsmensen aan boord (o.a.: Teengs Gerritsen, Ed. Hoornik, Boebi Brugsma) is ook historisch gezien vrijwel onbekend en wellicht daarom juist exemplarisch voor dat zo geroemde "Verzet". In dit opzicht wil mijn boek natuurlijk een eerbetoon zijn aan de kleine groep Nederlanders die zich daadwerkelijk verzet heeft. Maar het wordt ook hoog tijd om ons na ruim tachtig jaar te bevrijden van die andere mythe: dat het niet allemaal Helden waren, maar gewone mensen met een zeer uiteenlopende politieke en/of geloofs-overtuiging die elkaar – soms tot op het miezerige af, te vuur en te zwaard bestreden.

Het boek gaat ook over de toenmalige Nederlandse Regering, die de mensen die in het Verzet de kastanjes uit het vuur hadden gehaald en die na afloop van de oorlog nog in de Duitse kampen vastzaten, na de Bevrijding gewoon heeft laten barsten. Waar andere regeringen onmiddellijk overgingen tot repatriëring en hun verzetsmensen als helden terughaalden, liet de Nederlandse regering niets van zich horen. Ook toen een aantal van hen op eigen gelegenheid terugkeerde met hun bus "from Dachau to Holland" reageerde de

Regering op de meest beschamende, botte wijze.

Ik citeer Fréquin die in de Gelderlander in mei '45 de Nederlandse autoriteiten aldus hekelde:

"Schandaal om Dachau. Er is geen hand, zelfs geen pink naar onze helden uitgestoken, die in den tijd dat ze afgebeeld en velen van hen vergast of gecremeerd werden, vanuit een veilige radiostudio dag in dag uit met een heroïeke stem bewierookt en tot voorbeeld gesteld werden, doch die men nu niet meer schijnt te kennen!"

Tenslotte is het boek vooral het persoonlijke verhaal van de dichter Hoornaar, (geïnspireerd op de figuur van Ed. Hoornik, dichter) die een busreis maakt door het tegenwoordige Duitsland en zo op zoek gaat naar zijn kampverleden in (het museum van) Dachau. Deze Hoornaar wordt - zoveel jaren na de bevrijding - geteisterd door een kampsyndroom. Maar hij heeft ook een feilloos politiek instinct, waarmee hij het herlevende en oprukkende fascisme in Europa herkent en letterlijk te lijf gaat. Zijn pendant is de figuur van Janna Beck. Zij staat voor de tweede generatie die het allemaal niet meegemaakt heeft, maar wel wil weten hoe het echt geweest is.

Ik spreek hierbij de hoop uit dat met name jongeren zich zullen kunnen identificeren met haar personage: zij stelt de (juiste) vragen aan de geschiedenis.

Daarnaast wordt de Bus bevolkt door de meest uiteenlopende en soms kleurrijke personages. Zij vormen een afspiegeling van de zo "verzuilde" Nederlandse samenleving: monarchisten, communisten, gereformeerden, katholieken.

Heeft de meerderheid van de Tweede Kamer gemeend een streep te moeten zetten onder het oorlogsverleden, met de vrijlating destijds van de Twee van Breda, het boek "De bus van heden naar verleden" beoogt dat verleden eens te meer te onderstrepen, maar niet alleen in historische zin.

Immers, de actuele ontwikkelingen in ons huidige tijdgewricht maken dat het heden weer dreigt te worden ingehaald door het zo schrijnende verleden. Vandaar dat de optie van het maken van een "historisch" boek over dit onderwerp, alsof het een documentaire betrof, vervalst. Het is juist de vermenging van fictie en non-fictie die dit boek zijn politiek actuele lading geeft: het hypocriete principes-preken-geschrobde-stoepjes beleid nu ten aanzien van weerloze minderheden is wat dit betreft exemplarisch.

Research

Overigens moeten de historische gegevens die gebruikt worden wel kloppen. Er is dan ook de nodige research gedaan. Van de mensen die in de bus hebben gezeten waren destijds nog een aantal in leven.

Zij zijn zo uitgebreid mogelijk geïnterviewd om aan zoveel mogelijk authentiek materiaal te komen.

Ook andere betrokkenen en deskundigen, onder wie Z.K.H. Prins Bernard, toonden zich bereid zich te laten interviewen. Allen, - de meesten helaas postuum, die destijds hun tijd hebben vrijgemaakt om ons een interview toe te staan of ons anderszins te informeren, wil ik vanaf deze plaats alsnog hartelijk bedanken. Zonder al die diep inspirerende en vaak ongelofelijk aangrijpende gesprekken met hen was dit boek nimmer tot stand gekomen. Elk interview maakte heel veel los en het was vaak lang niet gemakkelijk voor betrokkenen om deze gruwelijke periode terug te halen in de herinnering. Desondanks bracht men het op om ons tot in de kleinste details te verhalen over de meest onwaarschijnlijke gebeurtenissen uit die tijd.

De journalist W.L.Brugsma, - die zelf als 17-jarige jongen in de bus uit Dachau heeft gezeten, ging steeds meer als "consulent" fungeren, waarvoor ik hem - helaas inmiddels nu ook postuum - zeer erkentelijk ben. "Boebi" stelde zich zeer loyaal op ten opzichte van een vrije interpretatie van de gebeurtenissen. Voor de research tekende mede Shanty van de Sande die ik vanaf deze plaats heel hartelijk wil bedanken.

Rutger W. Weemhoff Amsterdam 2008

- - -
- - -

Er is geen groter wellust dan te doden.

Slauerhoff in Djengis

DEEL I

1

Stralende ochtend. Op het Museumplein staat een moderne touringcar klaar met ronkende motor. De bus is halfvol. Buiten de bus staan nog groepjes passagiers bijeen, in levendig gesprek - handen worden geschud, blikken van herkenning gewisseld, soms klinkt luid gelach. Janna Beck, reisleidster van de Stichting '40 -'45, beweegt zich van de één naar de ander, stelt mensen aan elkaar voor en zorgt er intussen voor dat de bagage ingeladen wordt. Haar vriend, een knappe jongeman met een donker uiterlijk, de Algerijn Mohand Hamour, staat met een recorder om zijn nek, koptelefoon op zijn oren en een microfoon in de hand, opnames te maken van de gesprekken. Even later maant Janna de laatste treuzelende passagiers in te stappen. Wanneer iedereen binnen is, stapt zij met een been op de treeplank, kijkt op haar horloge en daarna om zich heen. Uiteindelijk stapt zij zelf ook in. De bus vertrekt, maar stopt meteen weer, omdat Teddie de Hoog, ineens uit het niets verschenen, druk gebarend om de bus tot stoppen te dwingen, pardoes voor de bus is gesprongen. Janna trekt de enigszins excentrieke Teddie (slecht in het pak, vlinderdasje) snel de touringcar binnen. Terwijl de bus weer optrekt neemt Janna voorin de bus plaats naast de

bestuurder en ploft Teddie op een stoel vlak achter haar. Zwetend van het haasten, wist hij zich het voorhoofd af met een grote witte zakdoek en kijkt op naar Janna die inmiddels in het gangpad naast hem is gaan staan, de boordmicrofoon in de hand. Aan de andere kant van het gangpad zit haar vriend, Mohand. Zijn microfoon wijst in de richting van Janna die de passagiers als volgt toespreekt

“Namens de Stichting '40-'45, heet ik u allen van harte welkom op deze groepsreis naar Dachau. Mijn naam is Janna Beck en ik beschouw het als een hele grote eer U, ex-kampgevangenen van Dachau, samen met uw verwanten en dierbaren, te mogen begeleiden op deze reis die ons terug zal leiden naar het verleden, naar het kamp, naar de nachtmerrie van de Tweede Wereldoorlog zoals die zich persoonlijk aan u heeft voltrokken. U kunt bij mij dag en nacht terecht met al uw vragen en problemen - schroomt u vooral niet dat te doen want daar ben ik voor en ik weet uit ervaring dat deze reis op sommige momenten u buitengewoon zwaar zal vallen. . .”

Terwijl Janna verder uitlegt hoe het reisschema eruit ziet, bespiedt Teddie, achter Janna's rug om, haar vriend Mohand. Deze is druk in de weer om met de apparatuur – de microfoon in de aanslag op het juiste volume - de zoet gevooisde stem van zijn geliefde op te nemen.

Ineens voelt Mohand de harde blik van de Hoog op zich die hem toespreekt:

“Jij wilt vooral niets missen van dat hele prachtverhaal zo te zien?”

Mohand glimlacht heel even:

“Wel opletten hè, Teddie.”

Teddie buigt zich achter de rug van Janna om naar hem toe en fluistert eveneens:

“Wie wil iets missen als de Natuur zich in al zijn glorie aan je openbaart? Beck heeft nu eenmaal destijds niet alleen een heel mooie maar ook nog eens een heel slimme dochter de wereld ingeworpen.”

“Zij is mijn lust en mijn leven, Ted. Ben je het niet met mij eens dat het hier een schitterende godin van de liefde betreft?”

“Zeker. En in ieder geval ligt haar goddelijke stem nu vast voor de eeuwigheid - waarvoor dient die opname eigenlijk?”

“Het is voor Janna's proefschrift over haar vader, wijlen Beck, - God hebbe zijn ziel – het is een ideetje van Janna: zoveel mogelijk alles vastleggen, we werken gedurende deze reis multimedia, later monteer ik nog wel het een en ander.”

Teddie knikt:

“Een auditief proefschrift, toe maar..” en tuurt verder uit het raam.

Wijlen Beck, o mijn God, de lege soepgamel. Het dodenmasker op de schoorsteenmantel. Zijn dode zo dode lichaam. De rafelige wonden rondom de kogelgaten in zijn buik en borstkas. Zijn glimlach.

“We zijn mensen, we hebben de mogelijkheid gekregen om te denken, om te lachen. We zijn geen dieren.”

Janna heeft haar introductiepraatje afgesloten en komt naast Mohand zitten. Zij zet de recorder in de pauzestand.

“Zo Teddie, dus toch mee?”

“Op vakantie naar Dachau, kind, wat wil ik nog meer?”

Hij geeft Janna - die hij immers al vanaf haar geboorte kent - een speels tikje op haar wang en draait zich om in zijn stoel, om te zien of hij verder nog mensen herkent. Janna fluistert tegen Mohand:

“Het is nu meer dan zestig jaar geleden, en hij droomt er nog steeds van.”

Teddie heeft het een en ander opgevangen:

“Schat, de oorlog is helemaal niet afgelopen. Het begint allemaal weer opnieuw. Vraag aan die Toeareg van je.”

Snelle blikwisseling tussen Janna en Mohand. Dan vraagt Janna aan Teddie:

“Herken je eigenlijk nog mensen van vroeger uit het kamp, Ted?”

“Een paar van die ouwe knarren komen me ergens nog wel bekend voor. M'n geheugen is net een zeef.”

“Maar Meent Geldersen ken je toch nog wel - en daar zit Carel Haitink, met dat ene been - en Don den Broeder...”

Deze heren knikken en zwaaien vriendelijk naar Ted, die minzaam terugknikt.

“Oude wolven worden blind..”, oppert Mohand.

“We gaan in Dachau samen herinneringen ophalen, dan komt het vanzelf weer allemaal terug”, zegt Janna terwijl zij Ted doordringend

aankijkt. Teddie valt haar ineens scherp in de rede.

“Janna, mot dat nou echt?” Janna staart Teddie lang aan en knikt en staart naar buiten.

Ook Ted staart naar buiten.

Duizenden gevangenen staan met de muts in de hand op de appelplaats..39,40,41,42. Een broodmagere man ligt met ontbloot bovenlijf voorover op de Bok, hij wordt gezeseld. Een soldaat telt de slagen.hardop. Is hij nog steeds niet dood? In Teds' hoofd klinkt, heel zacht, hondengeblaf. Ineens begint Janna te grijnzen en wijst Mohand door het raam naar een tekst op een Hotel-Pension dat gepasseerd wordt - :

“Kijk Mohand: "Zimmer Frei"!

“Dat staat hier en daar ook nog steeds op onze bunkers..” mompelt Teddie vol haat.

“Waarom heb je toch zo'n hekel aan de Duitsers?” vraagt Mohand in oprechte verwondering.

“Jongen, ik ben een Nederlander!” proest Teddie het uit.

Mohand kijkt hem niet begrijpend aan.

“Dat snapt zo’n Toeareg toch niet, Ted”, komt Janna tussenbeide:

“Mohand, ik leg het jou wel uit: wij Nederlanders ontlennen onze identiteit aan de moffen door hen diep te haten. Duitsers dat zijn onze bloedeigen Germaanse vijanden.”

“Ik begrijp jullie niet. Na zestig jaar nog altijd met die oorlog bezig”, moppert Mohand verongelijkt

“Ik probeer er wel van af te komen, van die moffenhaat, te rela - “ fel onderbreekt Ted Janna:

“Relativeren? Dat kan niet. Oorlog is totaal. Neem ex- Joegoslavië. Of Irak. Je kunt je vijand niet maar een beetje haten. Je bent voor of tegen, vervolgens moet je vijand sterven, het is niet anders. Je moet het hebben meegemaakt.”

“Maar je moet natuurlijk wel eerst weten wie je vijand is. “ tracht Janna er tegenin te brengen.

“Als het stormt gaat ons dat allemaal aan..” brengt Mohand te berde, de nomade.

“Precies, allemaal”, antwoordt Teddie voor zichzelf.

“Door de splinter zien jullie de balk niet in je eigen oog. Nergens hebben ze de Joden zo verkwanseld als in Nederland”, brengt Mohand nu ineens tamelijk fel te berde, met een fanatieke blik in de

ogen. Janna kijkt Mohand strak aan. Hij slaat zijn ogen neer. Even later staat hij op om mensen in de bus te gaan interviewen, Janna komt naast Teddie zitten en pakt zijn trillende hand. Teddie knikt naar haar.

“Neem me niet kwalijk, Janna, dat ik zo laat was. Ik heb weer gedroomd van de hand met de lege soepgamel. “

“Ik ook, Teddie, ik ook”, fluistert Janna.

De bus rijdt over de snelweg, er klinkt vrolijke muzak. Janna en Ted zijn in diepgaand gesprek gewikkeld.

“Een baantje in het kamp betekende extra soep.”

“Dus alleen de mensen met privileges konden overleven?”

“Ja. De prominenten.”

“Was dat dan geen collaboreren met de SS?”

“Maar wel met de beste bedoelingen. Wij waren net dieren, duizenden muzelmannen die een keiharde strijd met elkaar voerden om de beste baantjes. Deze bus zit vol vegers, ketelwassers, nachtwakers, beddenopmakers, luizen - en

schurftcontroleurs, Lagerpolitizisten, Block- en Stubealtesten – “

Teddie kijkt Janna even strak aan, met bloeddoorlopen ogen.

“..we waren lijkenpikkers, snap je?”

Hij pauzeert even.

“Kunnen we wel terug, Janna, kunnen we wel terug?”

Op dat moment wordt de touringcar tegengehouden door twee Duitse douaniers. Routinecontrole, een zogenaamde steekproef. De douaniers, met hun mitrailleurs in de aanslag, verzoeken vriendelijk doch ook tamelijk persistent om paspoorten. Mohand moet even later met hen meekomen, ook Janna en de chauffeur stappen uit, druk gebarend. Binnen in de bus raken de ex-KZ-ers onmiddellijk in een levendig gezelschapsspel verwickeld. Meent Geldersen begint als eerste te kloppen op het raam:

“ Herr Hauptsturmführer...” Anderen nemen het geklop over:

“Jawohl. Herr Oberssturmführer” – aldus Don den Broeder. Dominee Theo de Ware schreeuwt:

“Aber Herr Untersturmführer!”

Carel Haitink slaat de maat met zijn wandelstok tegen het glas van het raam, de broertjes Roodthart, Luwe van den Dommel, iedereen doet nu een duit in het zakje:

“Bitte...Scharführer..Ubernscharführer..Hauptscharführer..Oberscharführer..Unterscharführer.”

“Rottenführer!” roept Ted ineens zo hard al hij kan.

Gelach..Mohand, Janna en de chauffeur stappen weer in: de bus mag verder rijden. De douaniers kijken vol verbazing de schaterlachende touringcar na.

De buschauffeur draait de parkeerplaats van een Raststätte op, maar trapt dan ineens hard op zijn rem. Buiten de bus klinkt de harde stem van de Duitser Dieter Both, die schreeuwt tegen zijn jonge herdershond die blijkbaar losgebroken is:

“HALT, stehen bleiben!”

Teddie zit ineens als verstijfd: in zijn hoofd weergalmt het geblaf.

“Hou me vast, Janna.”

“Niet zoveel dromen, Teddie.”

“Je hebt gelijk, de werkelijkheid is al mooi genoeg.”

Zij zien door het raam hoe Both, samen met zijn kleinzoon Wilfried, de herdershond weet te vangen en hem hevig blaffend in de achterbak van zijn Mercedes Station opsluit.

De chauffeur parkeert de bus en iedereen stapt nu uit. Teddie loopt langs de geparkeerde auto's naar de WC 's. Ineens staat hij stokstijf. Hij staart door het achterraam van de geparkeerde Mercedes Door de beslagen ruit van de auto ziet hij een stapeltje vers geschoten herten liggen, eentje bloedt nog uit zijn mond. De herdershond gaat als een razende tegen hem tekeer. Teddie gaat doodsbang de WC binnen. Het zweet gutst van zijn gezicht. Ook Dieter Both komt even later de WC binnen. Ongemakkelijkheid van mannen die zich gaan ontlasten. Teddie zit opgevouwen in zijn eigen hokje op de WC. Naast hem hoort hij het gezucht en gepers van de Duitser. Even later wordt er op de deur gebonsd door Wilfried die denkt dat Dieter achter de deur zit waar Teddie zit ... Teddies gezicht is verwrongen van angst. Maar hij vermant zich. De jongen blijft maar roepen:

“Aufmachen!”

“Heil Hitler!”

Het ontglipt Ted sneller dan hij het zelf kan bedenken. Even is het stil, dan grijnst Wilfried en roept terug: “Bitte sauber halten, jah?”

Intussen zijn de andere passagiers druk bezig bij de zelfbediening hun bestellingen te plaatsen

Meent: “Herr Ober, bitte ein doppel Korn!”

Van Feiten: “..und ein Radeberger Bier bitte..”

Haitink: “Bratwurst!”

Anderen schmieren: “..Schweinebraten mit Kartoffelkloschen..Kartoffelpuree..und Sauerkraut-und Rotkohl..”

Teddie sluit achter aan in de rij en schreeuwt bijna:

“Halb'Hahnchen!”

Voor Teddie in de rij is een ongeveer 60-jarige Duitse vrouw, Rosa Both, haar dienblad aan het doorladen. In rap en sappig Duits dialect ratelt zij maar door tegen Janna:

“...wij gaan altijd met de caravan naar Nederland, alleen is het brood er zo klef en het vlees te vet en de auto's te klein en de eieren te zacht gekookt en de kapper te ouderwets en....”

Teddie, nog steeds geheel bezweet, kan zich niet langer inhouden en begint in zijn beste Duits te schelden:

“Nee, dan die verdampte pishokken hier in Duitsland en die plakkerige brillen niet te vergeten en die verdomd ondraaglijke stank die hier overal hangt: kom maar weer eens snel bij ons een frisse neus halen in Sjeveningen en onze Zimmer in de duinen zijn altijd frei voor jullie. .”

Janna weet hem net op tijd mee te tronen naar een tafeltje.

Janna, Mohand en Ted zitten zwijgend tezamen aan het tafeltje. In een hoek zit, druk pratend en gesticulerend, het verongelijkte echtpaar Both met Wilfried.

“Gaat het weer een beetje Ted?” probeert Janna voorzichtig.

“Jawohl.“

“Schaam jij je niet een beetje?” vraagt Janna plotseling.

“Jawohl.”

“Er zijn toch ook goeie Duitsers? Zoals Prins Claus?” oppert Mohand

Meent Geldersen, zeer gedistingeerd gekleed, komt naar hun tafeltje gelopen.

“Ken je me nog?”

Teddie is in gedachten verzonken en staart hem lang aan:

“De Generaal!”

Ze schudden elkaar langdurig de hand. Meent wijst aan:

“Wimpie is er ook en Haitink leeft ook nog steeds, weliswaar met één bal en één been, en dat daar zijn de broertjes Roodthart, weet je nog wel, die communisten. En Don, beroemde Don den Broeder. En die twee oudjes daar dat zijn geloof ik dominee Theo de Ware en Luwe van de Dommel.”

Teddie kijkt hem niet begrijpend aan.

“Die Limburgse priester uit de dikke buikenbarak, de mensensmokkelaar, weet je nog?”

“Het lijkt wel een reünie.”

Janna geeft hem een arm.

“Allemaal dankzij het intensieve spit-en graafwerk van je peetdochter...”

Meent glimlacht:

“Goed gedaan hoor, Janna. Jammer dat de anderen er niet meer bij zijn. Staal is dood. En Eikeboom. Boebi Brugman.”

Terwijl zij Ted aankijkt zegt Janna:

“En Beck.”

“Maar die is toch destijds tijdens de terugtocht al overleden?” vraagt Meent voorzichtig.

“Vlektyfus, als ik me goed herinner.”

“Zeker, zeker.” antwoordt Teddie opvallend snel.

Janna blijft Ted aankijken:

“Beck stierf dus vlak na de bevrijding.”

Meent, veelbetekenend:

“Klopt. Ik heb trouwens nog wat voor je meegenomen voor je onderzoek over hem.”

Ted schrikt. We zien iedereen weer instappen. Ted schudt links en rechts handen van oud-bekenden. Meent en Janna, zo te zien in druk

gesprek, stappen als laatsten in.

In de bus zitten Meent en Teddie naast elkaar en aan de andere kant van het gangpad zitten Janna en Mohand. Meent heeft zojuist heel voorzichtig een beduimd schrift uitgepakt uit een oude krant.

“Kijk Janna, dit had je nog van mij tegoed. Een dagboek, in het kamp geschreven door jouw vader. Er staat heel veel persoonlijks in over hem. Beck ging jammer genoeg te vroeg dood - ik heb van hem iets geleerd over de menselijke waardigheid..”

Meent overhandigt haar het schrift. Teddie staart ernaar. Janna begint hardop te lezen:

“Dichter in Dachau, literatuur contra de werkelijkheid...”

Meent knikt instemmend:

“Wie een gedicht uit zijn hoofd kende, zoals Nico, kon een korst brood verdienen door het hardop voor te dragen. Dichten leerde ie van jou, Ted.”

Mohand, die nauwlettend alles gevolgd heeft leest ineens voor:

”Het dier balkt zijn taal, maar de mens kan hem spreken.”

“Wie is hij eigenlijk, waar is dat apparaat voor?”

vraagt Meent.

“Mohand is mijn Toeareg-vriend, en hij maakt opnames voor mijn proefschrift.”

“In die volgorde, Meent.” legt Ted uit.

“Hij uit zich voornamelijk in wijsheden der woestijn.”

“Mijn proefschrift gaat over Beck in Dachau. Daarom neemt Mohand zoveel mogelijk gespreksmateriaal op.”

Janna bladert door het dagboek.

“Dit is fantastisch, Meent.”

“Mohand is filosoof en werkeloos.” probeert Ted Mohand opnieuw uit zijn tent te lokken.

“In die volgorde, Ted.” antwoordt Mohand gevat.

“Nederland is erg trots op zijn academici.”

“Vooral die met een kleurtje zeker?” vraagt Teddie vals.

Meent probeert het gesprek leuk te houden.

“Juist ja. Ted, jij bent ook nog steeds dichter? Waarom schreef jij in Dachau eigenlijk geen poëzie?”

Ted lacht hem in zijn gezicht uit:

“Ik kon alleen nog maar denken als een dier: - ik was honger. Dan is zelfs de poëzie gewoon onzin - zelfs het meest belachelijke wat er bestaat. Homo homini lupus est.”

Hij doet een wolf na.

“De mens is de mens een wolf.”

Mohand kent zijn klassieken.

“Voor Beck gold dat anders niet.” poneert Janna.

“Die schreef juist heel veel kampgedichten.”

Snelle blikwisseling tussen Teddie en Janna.
Meent staat op en gaat weer naar achteren.

De touringcar rijdt steeds dieper Duitsland in. De meeste passagiers slapen. Ook Teddie zet zijn stoel in de ligstand. Door de radio klinkt zacht een Duitse schlager:

“... Duuuu, du bist alles in der Welt -“

Ted neuriet de muziek zachtjes mee. Janna glimlacht. Ineens begint Teddie koortsachtig te praten, met gesloten ogen: “..buis die water druppelt.. het niet delen.. want dan wil de hele groep..later het verwijt: waarom ik wel en Beck niet?.. nagelaten daad.. niet gedeelde soepgamel - als een floers hangt het tussen ons, Janna..de schimmen van het verleden zijn mijn vrienden..zoals Beck.”

“Je hebt weer kamp, Teddie.”

Even later vraagt Janna:

“Was Beck jouw enige vriend? Schaam jij je soms omdat jij leeft in plaats van Beck?”

“Ik kan het niet uitbannen..je onderzoekt jezelf.. gaat op zoek naar herinneringen..ik hoop dat ik niets verdraai of camoufleer..”

“Dat lukt?”

“Ik ben zo vaak in overtreding geweest..ik heb mensen geslagen..”

“Daar had je dus nog de kracht voor?”

Teddie kijkt haar strak aan.

“Ik heb Beck van zijn plaats gedrongen. Ik heb zijn functie aanvaard.”

“Maar die is je toch ook aangeboden?”

“Ik heb een keer brood van hem gestolen. Ik wou hem er niet om vragen, want dan had hij me zijn laatste korst gegeven..”

“Zo zat het stuk nu eenmaal in elkaar, Teddie. Dat was de regie, een hele strakke regie.”

“Ik kan het nog steeds niet bevatten, Janna..dat ieder mens de Kaïn is van zijn broeder? Is dat de

universele betekenis van een mens, dat ieder van ons zijn naaste verdringt en in diens plaats leeft?”

“De schaamte heeft zich ergens diep in je kop genesteld als houtwurm en het knaagt dag en nacht.”

Zij fluisteren opgewonden, Teddie kijkt even naar de medereizigers achter hem die slapen.

“Wie in leven bleven dat waren de slechterikken, de egoïsten, de collaborateurs, de spionnen, de woestelingen, de hardvochtigen.”

“Dat was toch geen vaste regel?”

“.....maar toch wel regel. Het tuig overleefde het.”

“Dus de besten zijn volgens jou allemaal dood?”

“Daarom ben ik altijd op zoek naar een rechtvaardiging.”

“Wat een dwangneurose.”

“..een voortdurende nachtmerrie die geen naam heeft.”

Ineens met fonkelende ogen debiteert Ted nu:

“Het is een oerangst, die uit Genesis; de diep in ons allemaal levende angst voor het woeste en ledige heelal.. verpletterd onder de geest van God, onbekend met de geest van de mens..”

“..nog niet geboren en nog niet gestorven” vult Janna aan..

“..ja ja - ik wil slapen, Teddie, en niet steeds dromen.”

Janna zet nu ook haar stoel in de slaapstand. Via de autoradio klinkt gedempt de stem van een Duitse nieuwslezer. Het gaat over een aanslag op een Turks pension. In brand gestoken. Ted staart naar buiten, met een gepijnigde uitdrukking. Door het raam kijkt hij naar het "schuldige" landschap: silhouetten van arbeidzame fabrieksschoorstenen, eenvormige nieuwbouwwijkjes, nostalgische vakwerkboerderijen. Hij krijgt een vreemde glinstering in zijn ogen.

De touringcar stopt op de parking van een Gasthof. Janna stapt als eerste uit, gevolgd door de anderen. Teddie staat even stil op de treeplank en staart Janna na die haastig door de deur van de ingang van de Gasthof verdwijnt.

Terwijl de bagage uitgeladen wordt door de

chauffeur en Mohand, schiet hij Meent Geldersen aan:

“Zeg Meent, wat heb jij Janna vertelt over Beck?”

“Ik heb haar verteld dat hij in Dachau de sociaal-democratische voorman was en hoe wij ons aan hem optrokken. Hij had zoveel ideeën over de nieuwe maatschappij na de oorlog, weet je nog..”

“Dat is alles? Wilde Janna niet nog meer weten?”

“Hij was toch onze Stubeschrijver? Ik kwam er op een keer achter dat hij dat dagboek bijhield. Later, in de Bus terug, heb ik het van hem afgepakt, weet je nog - hij was toen toch al dood - ik wilde het graag bewaren...”

“Daar wilde Janna zeker alles van weten?”

Meent kijkt hem ineens indringend aan, een vreemde uitdrukking in zijn ogen:

“Zij studeert geschiedenis, is het niet?”

Hij draait zich om en loopt weg - Mohand, die het gesprek heeft gehoord, terwijl hij bezig was de koffers uit te laden, loopt op Ted af en neemt hem mee onder de arm. De groep passagiers staat op de stoep voor de Gasthof op hun reisleidster te wachten. De deur van de Gasthof zwaait weer open. Janna komt naar buiten en even later verdringen de passagiers zich rondom haar. Ook

Teddie en Mohand voegen zich bij hen. Janna:

“...heel vervelend, dat er een slaappleats te weinig is gereserveerd. Alles is vol..”

Grote hilariteit en discussie.

“We kunnen het misschien oplossen. Er staat nog een veldbad op zolder. Wie van de heren voelt zich geroepen?”

Mohand is er als de kippen bij:

“In de slaap zijn wij allen gelijk - ik wil mij wel opofferen..”

Gegniffel van de anderen. Janna glimlacht ook:

“Goed, dan slaapt Teddie bij mij op de kamer.”

Zij gaat op de voet gevolgd door het gezelschap weer naar binnen.

Late avond. De Teufelskeller onderin de Gasthof. Er klinkt een Duitse schlager. Boven de biertap hangt een hertengewei met een bordje met jaartal: 1945.

Teddie kijkt ernaar en wijst naar het gewei van het blijkbaar in dat jaar geschoten hert.

Aan de wanden van de gelagkamer hangen nog tientallen andere geweien en hertenkopjes.

“Zelf geschoten?”

De barman, een beminnelijke Duitser, buik over broekriem, antwoordt trots:

“En zelf opgezet.”

“Moeilijk zeker?”

“Als je de techniek eenmaal door hebt niet - wat wilt u gebruiken?”

De schlager zoemt rond in het hoofd van Teddie. Aan de bar hangen een stel ‘Lederhosern’: die leren broeken van de Bayern hebben heel wat te torsen.

“Bier, bitte.”

Ted krijgt een reusachtige bierpul toegeschoven. In het midden van de U-vormige bar gezeten, drinkt hij in één keer zijn glas leeg. Naast Ted, zit Mohand met zijn onafscheidelijke apparatuur zwijgend aan zijn bier te nippen. Op de barkrukken links van hen is Janna in druk gesprek met een handvol oud-Dachauërs.

Onder hen Meent, Haitink, Don den Broeder en de gebrs. Roodthart. Achter enorme pullen bier bediscussiëren zij de huidige toestand in

Duitsland:

“Het zijn toch net apen” aldus Johan Roodthart.

“..die rot Republikaaner “ vult zijn broer Arie hem aan.

“Vuile racisten..dat zijn het” debiteert opnieuw Johan.

“.De Duitsers zullen het nooit leren..ze verdommen het om hun Turken, die al 30 jaar hun plees sauber halten, stemrecht te geven.”

Arie zit helemaal op één lijn met zijn broer.

“ Er zijn toch ook goeie Duitsers? Het heeft geen zin blijvend te haten... je moet elke vijf jaar je vijandschappen herzien.” meent Geldersen.

“Als je de neonazi Arnulf Winfried Priem opbelt, klinkt er via zijn antwoordapparaat eerst een mars van de Waffen-SS, dan zijn stem die je beveelt een boodschap in te spreken, na de pieptoon: en dan ratelt door de hoorn de stoot van een machinegeweer..” Ted neemt een slok.

“Janna, staat de holocaust op zichzelf of zie jij, als

"historica" een verband met bijvoorbeeld de gruwelijke benzinemoorden op pensions en aanslagen op moskeeën?" vraagt Haitink. Rechts naast hen worden de "Lederhosen" hoe langer hoe onrustiger en baldadiger. Mohand trekt duidelijk de aandacht. Woorden als: "Salamizüchter, Makkaronifresser, Kameltreiber, Spaghetti's, Hammelfresser..." klinken steeds luider door de Weinstube, dwars door het verhaal van Janna heen:

“Zover de geschiedenis reikt zijn er mensen met miljoenen tegelijk vermoord. Het nationaal-socialisme was een slavensysteem, maar ook de Griekse beschaving berustte op slavernij: op Melos hield een Atheens leger net zo huis als de SS in de Oekraïne”.

“Links, zwei, drei, vier, het gebrul van jullie Capo's destijds in de kampen, is het ritueel gebrul van eeuwen. De Via Appia werd geflankeerd door twee hagen van duizenden gekruisigde slaven. Ik heb echt heel weinig in te brengen tegen al die gruwelen: genocide is er altijd geweest.”

“De vraag is of genocide er altijd onontkoombaar zou moeten zijn.” brengt filosoof Mohand in.

Aan de andere kant van Mohand begint één van de Bayers, duidelijk dronken, het oude SS-lied te zingen:

“Wenn's Judenblut vom Messer fließt, da geht's noch mal so gut..”

De Duitse barman buigt zich langs Mohand voorover naar Ted en begint op hem in te praten:

“Verdammte Asylanten: Duitsland zit toch tot de nok toe vol met Muselmänner, schwarz' Affen, Fidsci's (Vietnamezen)..”

Ted wordt lijkbleek:

“Was möchten Sie” sist hij en voordat iemand iets kan doen pakt Teddie zijn bierglas en smijt de barman de inhoud in zijn gezicht. De Duitser slaat vervolgens het bierglas stuk op de rand van het tafeltje, pakt Teddie vast en houdt het kapotte glas vlakbij de wang van Mohand, die net op tijd ontzet wordt door Meent Geldersen die de zaak weet te sussen door snel een rondje te geven. Teddie, Janna en Mohand druipen af.

Janna praat zachtjes tegen Ted om hem te kalmeren, terwijl zij hem meeneemt, de trap op, naar boven:

“Stil maar. Teddie, het is nu voorbij. Rustig maar.”

“Nee Janna, het stopt nooit. Er is altijd de wraak. De bloedwraak. Eeuwige vetes, eeuwig geweld.”
Mohand doet ook een duit in het zakje:

“Oorlog is een ongeneeslijke ziekte. Welterusten

Teddie.”

Hij legt even zijn hand op de schouder van Ted, kust Janna en gaat alleen verder de trap op naar boven. Eenmaal in de hotelkamer blijft de volkomen verdwaasde Teddie midden in de kamer stokstijf staan:

“Ik ben zo bang, Janna, zo bang..”

Janna staart hem aan.

“Ik ook, Teddie, ik ook.”

Donker. Teddie slaapt. Naast hem in het tweepersoonsbed ligt Janna en staart in het donker. Na een tijdje knipt zij het bedlampje aan, gaat overeind zitten en gaat vervolgens stilletjes uit bed. Zij gaat naar een tafel in de hoek, knipt een bureaulamp aan, pakt uit haar tas het pakje van Meent en wikkelt het open. Zij gaat aan tafel zitten, zet haar bril op en begint te lezen. We lezen met Janna in het schrift mee:

6 maart '45

"T. de H. het Revier binnengeloodst, dus eindelijk weer gelegenheid elkaar uitvoerig te spreken. Ik maak mij zorgen over hem: gezegd dat zijn denken zich de laatste weken teveel met de Dood bezig houdt. Juist T. moet, omdat hij dichter is, meer vertrouwen in het leven hebben en dus ook in de toekomst.

Janna bladert verder. Ineens verschijnt achter haar Teddie.

“Wat doe je?”

“Bronnenonderzoek.”

“Dus Beck spookt ook in jouw hoofd rond. Wat zoek je toch?”

Janna leest voor:

10 maart '45 “Veel gesprekken tussen mij en T.de H.” - dat moet jij zijn, Teddie - “gaan over het samengaan na de oorlog van de sociaal-democraten en de communisten. Mijn vriend T.de H.” - zo noemt hij jou, Ted – “..weigert pertinent Marx' theorieën te aanvaarden, iets dat mij tot razernij drijft. Hij is een gloeiend bewonderaar van Bakoenin. Een "eenheidsfront" zit er voorlopig niet in.”

Teddie slaat bladzijde om, leest over haar schouder hardop:

15 maart '45

“Vanochtend stond T. ineens bij de ingang van het Revier om mij naar de Hongaarse arts te brengen. Hij waggelde op zijn benen maar deed alle moeite om mij en zichzelf staande te houden. Aan de krampachtige trek om zijn mond was te zien dat

het hem de grootste inspanning kostte.

Diagnose arts: vlektyfus (definitief). Maar T. zegt dat ik de Bevrijding wel zal halen. Meent stelt voor dat T. mijn functie overneemt."

Teddie stopt met lezen. Janna kijkt op:

"Dat was je vergeten hè Teddie?"

Janna leest verder:

29 maart.

"Doden doden doden. Ik mag de dood, die me hier elk uur, elk ogenblik op de hielen zit, niet m'n gedachtewereld laten beheersen, anders val ik hem zeker ten offer. Nu hij dagelijks om me heen waart is hij een oude bekende geworden, wat ben ik familiaar met hem!

Ik voel mij nu vrij, volkomen vrij en "gelukkig"."

Teddie vervolgt:

32 maart

"Ik zal dit gevoel van innerlijk vrij zijn later, als ik echt vrij ben, trachten te behouden." hij slaat een bladzijde om: "..hoge koorts - mijn vriend T. heeft al twee keer bloed afgestaan - 300 cc - hopelijk nu niet tevergeefs."

Hij stopt met lezen - Janna kijkt naar hem: hij

huilt.

“Dat heb je me nooit verteld, Ted. Mijn kleine held.”

Zij begint nu ook te huilen. Ted pakt haar vast.

“Zand erover, Janna. Het is allemaal al zo lang geleden. Je was nog niet eens geboren ..”

“..en toch al gestorven. Ik ben op 29 februari 1946 geboren, echt wat je noemt een schrikkelkind. Ik groeide op met de lucht van verrotting en dood. Het hele huis stonk ernaar. Het dodenmasker van Vadertje Beck boven de schoorsteenmantel bij jou thuis staat in mijn geheugen gegrift. Wanneer ik weer eens op bezoek was wees je er altijd naar: “"Kijk Janna, dat is nu een echte Held."” Maar wie was jij? Ik begreep je niet, ik begrijp jouw verdriet niet.” “De dood en ik, wij lopen altijd samen..” “..maar waar leef je dan voor, Teddie. Waar leef ik voor?”

.... Ted haalt heel diep adem.

“Je moet me alles vertellen, Teddie, alles.”

“Dat kan ik niet.”

Ochtend. Speisesaal. Copieus ontbijt aan tafeltjes door groepjes uit de bus. Janna en Mohand aan een tafeltje, stoel van Ted nog leeg.

“Zand erover!” zei hij.

Janna kijkt haar vriend doordringend aan.

“Hij houdt iets voor mij verborgen, Mohand.”

“De waarheid verandert voortdurend, net als de woestijn.” brengt Mohand in.

Teddie komt binnen. Zeer bleek, na een uitputtende nacht. Janna en hij staren elkaar lang aan. Dan schuift hij bij aan het tafeltje van Janna en Mohand.

“Ik weet niet of ik nog wel verder wil, Janna.”

“Probeer het, Teddie. Ik wil je genezen..”

“Vanochtend herinnerde ik me een van de laatste dagen in Dachau, vlak voordat het kamp bevrijd werd. We stonden die dag al heel lang op de Appèlplaats, minstens vier uur. We hadden het kamp zo kunnen verlaten, want de wachttorens waren onbemand. Fysiek waren er een aantal van ons nog steeds daartoe in staat. Maar feit is dat n i e m a n d van ons dat deed, omdat de bewakers diep in ons binnenste zaten. Zo sterk, dat we echte slaven waren geworden. Kun je je voorstellen hoe beangstigend die vrijheid plotseling was? Zo weinig was er nog van ons over.”

“Eet wat, Ted”

Janna legt haar arm om de schouders van Ted.

“De vijand is buiten, maar ook binnen.”

Mohand is goed op dreef op de vroege ochtend.

Mist. Voor de ingang van de Gasthof staat de touringcar klaar met draaiende motor. Allen stappen in. Teddie en Janna zitten naast elkaar in de bus. Janna wijst Ted op een bord –

"DACHAU 6 km".

Teddie glimlacht. Janna kijkt van opzij naar hem: “Je hebt niets gegeten.”

“En toch ben ik kotsmisselijk.” De bus slaat even later af richting Dachau.

Teddie zit voorover in zijn stoel over te geven.

Janna buigt zich bezorgd over hem heen met in haar hand een kotszakje.

Dichte mist. De bus stopt midden in het Zuid-Duitse landschap en Janna en Mohand helpen Teddie de bus uit om even wat frisse lucht te scheppen. De buspassagiers kijken toe. Met een wijde boog gooit Teddie het papieren zakje met kots in het langslopende riviertje. Teddie staart het zakje na. Dan verhaalt hij hortend en stotend:

“..ze keken alleen maar naar ons. Ik weet nog dat ik dacht: ik moet erachter zien te komen waarom zij zo naar ons staren. Maar ik snapte er niets van. Echt niet. En toen ineens sloeg zo'n Amerikaanse soldaat dubbel en begon over te geven. En toen ineens begreep ik het. Die Amerikanen keken vol *walging* naar ons. Ze gingen over hun nek van ons, ze moesten ervan overgeven. Toen gebeurde er iets heel gek met ons, gevangenen. We keerden ons van hen af. Met de ruggen naar hen toegekeerd, kropen we dicht bij elkaar. We wilden niet gezien worden, niet op die manier. We schaamden ons kapot over onszelf.”

“Zo moet Adam zich ook ongeveer gevoeld hebben” vat Mohand zijn verhaal samen.

Zeer dichte mist. De touringcar draait de parkeerplaats op van Museum Dachau.

Wie goed kijkt ziet Dieter Both met zijn kleinzoon Wilfried uit de Mercedes Station stappen.

Met een korte handbeweging maakt Ted de Hoog een kijkgat in de ruit van de autobus. Hij ziet in de verte heel vaag de poort van het Kamp. Teddie ziet lijkbleek nu en is klam van het zweet.

“..hier ben ik dus al een keer doodgegaan, Janna” De groep passagiers stapt uit. Ted is de laatste. Hij blijft staan op de treeplank en beziet de drukte om hem heen. Overal staan bussen. Groepen school-

kinderen bewegen zich richting ingang. De groep van Janna gaat op weg met Ted, moeilijk lopend, helemaal achteraan.

In de drukte bij de ingang wordt Teddie van de groep gescheiden door Dieter met zijn kleinzoon Wilfried Both, die voor hem in de rij staan. Ted heeft hen herkend. Hij wil alsnog zijn excuses maken voor het gebeurde in de Raststätte:

“Entschuldigung, bitte, für.. “

Breed lachend geeft Dieter Both, die Ted helemaal niet herkend heeft, een hand:

“Schon gut!”

Dieter laat Teddie beleefd voor gaan, Wilfried idem, maar met grote tegenzin: hij herkent Teddie wel ...

In de hal wordt de groep van Janna toegesproken door een allervriendelijkste museummedewerker, c.q. gids. Teddie, nog steeds helemaal achteraan, dept zijn bezwete voorhoofd, terwijl hij wat probeert op te vangen van het verhaal van de gids:

‘...in de hoek kan men de jassen in bewaring geven..er worden nummers uitgereikt - wilt u die goed bewaren alstublieft..voor koffie kan men

straks terecht in de foyer – of men zo vriendelijk wil zijn mij maar te volgen, dan zal er eerst een rondgang door het kamp worden gemaakt ..er is straks nog genoeg gelegenheid om de belendende zalen te bekijken...’

Terwijl de stem van de gids klinkt maakt Teddie zich los van de groep en gaat een belendende zaal binnen. Hij loopt peinzend langs vitrines met schoenen, brilletjes, babykleertjes, etc. Een berg afgeschoren haar spreekt zijn stomme aanklacht tot de bezoekers.

Teddie staart naar bordjes als:

No. 13. Menselijk haar, door de Duitse textielindustrie in tijken verwerkt.

Even later - Ted staat bij een lampenkap van menselijke huid -, wordt hij ingehaald door Dieter Both en diens kleinzoon. Ted verwijdert zich naar de volgende vitrine en hoort Dieter het kaartje voorlezen:

No. 14. Menselijke huid, door de Duitse binnenhuisarchitecten in lampenkappen verwerkt.

“Geeft vast wel heel mooi licht.” klinkt hardop het commentaar van Wilfried Both.

Dieter en Wilfried lopen door en komen nu naast Teddie te staan die naar een foto van een groepje kampbewoners staat te staren die in een berg as

staan te scheppen.

“Begrijp je nu waarom ik je heb meegenomen, Wilfried?” vraagt de vader aan zijn kleinzoon.

“Waar is die gaskamer nou, opa?” Dieter schudt zijn hoofd. Hij fluistert:

“...menselijke as kwam in grote hoeveelheden uit de crematoria, tonnen per dag. Hier zie je de tanden en wervels er nog in zitten, Wilfried. Het was goed om er drassig land mee op te hogen, als isolatielaag in de houten gebouwen, of als fosfaathoudende kunstmest in de moestuin. Was ook heel geschikt om de Paden in het kamp mee te bestraten.”

“Waar sta jij?”

Dieter buigt zich voorover naar de foto en op het moment dat hij zichzelf aanwijst krijgt hij een klap in zijn nek van Teddie. Er staat schuim op zijn mond. Wilfried trekt zijn mes en springt boven op Ted die achterover valt en hard neerkomt. Op het moment dat Wilfried met het mes wil uithalen, wordt hij door de toegesnelde Mohand in een houdgreep genomen. Grote consternatie onder de andere bezoekers. De nog half versufte Dieter ontfermt zich over Teddie. Janna komt er bij. Wilfried en Mohand worden ingesloten door een grote groep van vooral schoolkinderen die

opgewonden de situatie bespreken.

Dieter geeft Ted een hartmassage. Er wordt om een dokter geroepen. Een lijkwitte Teddie wordt op een brancard naar buiten gebracht en door twee broeders een ambulance ingeduwd. Janna stapt mee in. De wagen scheurt met gillende sirene weg. Teddie krijgt onderweg stroomstoten toegediend. De ambulance stopt bij de ingang van de Eerste Hulp van het ziekenhuis Dachau. De brancard wordt er snel uitgehaald en direct overgenomen door verplegend personeel, onder wie Suzy, een donkere verpleegster. Men verdwijnt door de draaideuren. Janna volgt.

Brancard die in hoog tempo door de ziekenhuisgangen gereden wordt. Janna volgt nog steeds. De bewusteloze Teddie wordt in de Intensive Care op beademingsapparatuur aangesloten. Er worden door de dienstdoende Duitse arts op afgemeten toon opdrachten gegeven in verband met de bediening van de medische apparatuur: monitor met ECG, etc. Bloed wordt afgetapt. Teddie even bij kennis, fluistert verward tegen Suzy:

“..hallo, ik kom even terug uit het hiernamaals, ik ben allang dood hoor, ik ben al een keertje doodgegaan in Dachau..”

Hij sluit zijn ogen weer.

NB. Alle beschrijvingen die nu volgen spelen zich

af in het hoofd van Ted de Hoog. In die zin zijn deze beschrijvingen niet (uitsluitend) "historisch" verantwoord.

-- --
-- --

DEEL II

Een beslagen raam in het Revier (dat is de

Ziekenboeg). Op de achtergrond klinkt hellemuziek: de Fanfare speelt vrolijke marsen en volksliedjes. Je kunt de muziek niet echt goed horen, wat doordringt zijn de stampende slagen op de grote trom en de monotoon klinkende bekkens, de melodieën komen slechts in verwaaide flarden over. Een Babylon aan stemmen en talen. Geblaf van honden. Met een korte beweging van zijn hand maakt Ted een kijkgat in de ruit van het Revier: we betreden het inferno van het kampeven, we schrijven het jaar 1945.

Tegenover het raam aan het prikkeldraad hangt een bord met doodskop en beenderen

"Photographieren strengstens verboden".

Enkele gevangenen rennen ineens langs het raam, in looppas. Kaalgeschoren, uniforme kleding: zebrapakken, mutsen op, voetlappen, houten klompschoenen.

Er klinken Duitse bevelen. Op een verhoging in de verte kruipt een van de gevangenen met omlaag gestroopte broek over een bok om de "25 am *Arsch*" in ontvangst te nemen van een Capo. We vangen nog net de volgende dialoog op:

"Warum?" stamelt het slachtoffer.

"Warum? Warum? Hier ist kein WARUM!" antwoordt de Capo.

De Capo (Dieter Both) slaat met een bullepees uit alle macht in op de magere billen van de gevangene en telt de slagen. De gevangenen die rondom de bok staan, tellen gelaten de slagen hardop mee. Binnen in het Revier klinken de slagen, het tellen en het vrolijke gefluit van een kanariepiet.

Teddie kijkt door het beslagen raam van het Revier naar buiten. Hij telt zachtjes mee.

Ted ligt zij aan zij met twee andere gevangenen in een brits vooraan, bovenop een strozak. Voeten van de een naast het hoofd van een ander. Hij duwt de gevangene voor hem opzij: rug tegen rug doet hij zijn best een redelijk stuk strozak te veroveren, hij duwt met zijn achterste tegen de man achter hem, keert zich dan om en probeert hem weg te duwen, keert zich weer om en pakt de man voor hem bij de kuiten en probeert die verder te leggen zodat hij diens voeten niet in zijn gezicht krijgt.

Uiteindelijk blijft hij half wakker liggen staren naar Beck die, - brilletje met een kapot glas op zijn neus - aan het bureau van de Schreibstube zit te werken. Boven Beck hangt een zelfgemaakte kooi met de kanariepiet.

Beck kijkt ineens op, zet zijn brilletje af en komt naar Ted toegelopen. Teddie gaat - onder protest van de twee andere gevangenen - moeizaam in

bed rechtop zitten.

“Both is weer es bezig. Wat had die Pool op zijn kerfstok, Beck?”

“Een halve aardappel gestolen. Hoe is het met je voeten, Teddie, gaat het al wat beter?”

Tijdens de nu volgende dialoog verwisselt Beck het "verband" om de voeten van Ted die open flegmonen heeft.

Het nieuwe "verband" bestaat uit wc-papier.

“Teddie, luister. Ik heb vanmorgen met Both gesproken: die heeft vroeger de Christus gespeeld in de passiespelen van Oberammergau.”

“Both? Christus in Dachau?!”

“Jazeker, en onze Jezus speelt nu de rol van Capo!”

“En dat doet hij helemaal niet slecht.”

Het geluid van slaan stopt ineens.

“God is dood, Beck. Die zou dit allemaal nooit goed gevonden hebben.”

“Kop op, Ted. Ik heb tegen Both gezegd dat je complicaties hebt - je mag dus voorlopig in het Revier blijven.”

“Dank je, Beck. Hoe kan ik je bedanken?”

Beck kijkt hem indringend aan:

“Als je hier na de oorlog geen gedichten over maakt, dan kijk ik je nooit meer aan.”

Becks gezicht is vlakbij dat van Ted. Zijn brilletje weerkaatst het licht. Becks gezicht gaat heel langzaam over in zijn dodenmasker dat later bij Ted thuis boven de schoorsteenmantel zal komen te hangen.

Teddie ligt aan de beademing op de Intensive Care. De stem van Ted klinkt ineens hardop in de ruimte:

"Wie is hij? denk ik, als hij door mij gaat, en voor mij is en in de spiegel staat, als ik zijn ogen zie, van bloed doorlopen?"

“Aufstehen!”

Het is de stem van Both.

Teddie op het "toilet" (een rij van 5 gore emmers met planken erop) - springt snel overeind. Er ligt een gevangene op de vloer, in zijn eigen drek. Teddie staart er naar, zijn broek op de knieën. Dieter Both loopt op hem af: “Aufstehen!”

Hij begint op de onderbuik van de gevangene in te trappen. Zijn ogen puilen uit, kwijl druipt langs zijn kin. Both gaat door totdat niets meer beweegt.

“Schlafen Sie gut.” mompelt hij.

Hij kijkt op naar Ted die nog steeds met zijn broek op de knieën staat.

“Meine nicht, dass er der Erste ist, denn ich kaputhaue.”

Dit zegt hij lachend.

“Raus!”

Ted vlucht zo snel mogelijk naar buiten.

Op de Intensive Care. Gezoem. Teddie slaat zijn ogen op. Janna buigt zich over hem heen.

“Niet doodgaan in Dachau, Teddie. Asjeblieft.”

“Bang ben ik, Janna, voor alles.”

“Voor de Capo?”

“Voor mijzelf...”

“Hier, bouillon.”

Janna geeft hem heel voorzichtig wat te drinken.

“Bitte noch ein bischen Suppe!”

Teddie staat in tweestrijd bij een brits in het Revier. Een Hongaar heeft een lege soepgamel in zijn

hand.

“Sie können später alles von mir haben, bei mir in Budapest; wohnen, essen, trinken. Sie dürfen auch mit meinen Töchtern schlafen: 17 und 19 Jahre, schöne Mädchen.”

Ted kijkt snel om zich heen en geeft de Hongaar stiekem (extra) soep – maar om de hoek verschijnt ineens de Capo. Ted begrijpt dat er nog maar een mogelijkheid is. Hij begint te schreeuwen en te slaan. Hij grijpt de Hongaar bij de kraag, slaat de gamel uit zijn hand, gooit de man hardhandig op zijn brits, waar hij languit blijft liggen. Dan wendt hij zich grijnzend tot de Capo.

“Er fragte mir um noch ein bischen extra Suppe.”

Both, de Capo, glimlacht en knikt heel even, ten teken van goedkeuring en loopt verder. Teddie staart naar de Hongaar, zijn hand bengelt over de rand van het bed, vlakbij de lege soepgamel.

Een sluimerende Teddie op de Intensive Care.

“..er zijn geen twee partijen, er is geen scheidslijn tussen goed en kwaad.”

Janna kust hem ten afscheid: “Dag Teddie.”

Avond. Februari 1945. Lagerstrasse: de Puff in Kamp Dachau. Er klinkt overal gefluister:

"Dag Teddie, hier Teddie."

Teddie strompelt langs de Puff, het bordeel.

Door de spleten van de barak wenken vrouwenhanden.

Avond. CCU. Teddie in slaap. Een verpleegster staat voorovergebogen over Teddie en probeert hem wakker te krijgen. Ted, lacherig, in half slaap:

"Nein, nein. Heute nicht.."

In het Duits klinkt:

"Het spijt mij werkelijk u wakker te moeten maken, Herr De Hoog. Hoe gaat het met de pijn op de borst? Morgen wil men opereren. De operatie aan uw kransslagader heeft een goede kans van slagen."

Teddie, nog in een andere wereld, probeert overeind te komen:

"Ich liebe dich..."

De verpleegster legt hem behoedzaam terug in de kussens en bevochtigt zijn lippen met een natte washand.

Ted alleen in het washok. Een buis die water druppelt dat door hem opgevangen wordt in een gamel. Buiten klinkt de stem van Teddie. Beck:

“Ted! Waar zit je toch?”

Teddie weet niet hoe snel hij de halfvolle beker moet leegdrinken. Wanneer hij de beker leeg heeft, staart hij naar de tekst boven het wasbekken:

"EINE LAUS - DEIN TOD!"

Beck steekt zijn hoofd om de hoek:

“Ted, waar zat je, wat doe je? Ik moet naar de dokter. Jij moet mijn baantje overnemen.”

“Ik? Waar is de blokschrijver dan?”

“Vlektyfus.” antwoordt Beck kortaf.

“En de hulpschrijver?”

“Ook vlektyfus. Ligt in het bed boven de blokschrijver.”

“En de blokoudste dan?”

“In het Revier met tyfus.”

“..en de Stubeoudste?”

“..in zijn hoek bij de kachel met vlektyfus.”

“en wat mankeer jij eigenlijk Stubeschrijver?”

“Misschien wel tyfus?”

Beck smijt de deur met een nijldige klap dicht.

Avond. CCU.

Teddie ligt met wijdopen ogen te staren. De stem van Beck klinkt in de ruimte:

“...hé Stubeschrijver, luister goed: ik heb boeken georganiseerd. Literatuur contra de werkelijkheid ..ik geef ze aan jou..”

De avond valt in het Revier van Dachau. Er klinkt vrolijk gezang van de kanariepiet, maar ook gekreun. In het Revier zit nu Teddie achter een stapeltje boeken bij kaarslicht aan het bureau van de Schreibstube te lezen (met boven zijn hoofd de kooi met de kanariepiet). In het bed bovenop ligt nu Beck, hij is ziek. In zijn hand klemt hij een schriftje: het dagboek. Beck roept Ted bij zich.

Hij fluistert: “We zijn eigenlijk geen mensen, Ted, kijk maar naar kinderen die bij wolven opgroeien. Dat worden dieren, geen mensen. Van makelij zijn we dierlijk, met een klein stukje mens, het gaat er om wat we met dat laatste stukje doen. Met een hand kun je slaan, maar ook strelen.”

Teddie legt zijn hand op zijn gloeiende voorhoofd.

“We zijn gevaarlijke wezens Beck. Kijk maar naar Both”

“Maar Teddie, als je taal gemeen hebt met elkaar, woorden, dan bof je. Wij kunnen van gedachten wisselen, overleggen, ons uiten.”

“Ik heb honger, Beck. Jij toch ook?”

Beck reciteert:

“En ik voel mij als een vleermuis hangen omgekeerd en voor mijzelf ten spot, maar dan flakkert weer het zielsverlangen en door 't donker fladder ik naar God. En opeens verlies ik mijn natuur enkel ziel ben ik en enkel vuur.”

“Mooi. Je leert het al. Probeer nu wat te slapen.”

Beck draait zich om. We zien hoe Teddie even wacht en dan heel voorzichtig stiekem een halve aardappel onder Becks' stromatras vandaan haalt en hem snel in zijn mond propt.

Nacht. CCU. In het half donker staat een geheimzinnige schim naast het bed van Ted.

“Schlafen Sie gut..?”

Het blijkt om Both te gaan, hij staat vlakbij het bed van Ted, ongemakkelijk, met een bosje bloemen in zijn handen. Op het moment dat hij zich omdraait om weer weg te gaan, zegt Teddie ineens, badend in het zweet (in het Duits):

“Bent u werkelijk Both, de Capo. Of droom ik

nog?”

“Ik ben het, Dieter Both. En u bent Ted De Hoog, ik herinner mij u nog goed. Ik moest en zou weten hoe u het nu maakte. Het spijt me dat ik u lastig gevallen heb..”

Both maakt aanstalten om weg te gaan.

“Blijft u nog even, alstublieft. U moet mij vergeven, ik wist echt niet meer wat ik deed. Wat deed u eigenlijk in het Museum?”

“Mijn kleinzoon Wilfried loopt als een kip zonder kop achter die neonazi's aan. Ik wilde hem laten zien wat er destijds werkelijk gebeurd is. Hij heeft geen idee waar het op uit zou kunnen draaien. Ik heb 12 jaar in de gevangenis gezeten na de oorlog, ik heb tijd genoeg gehad om erover na te denken..“ - hij pauzeert even - ,

“..ik herkende u meteen in het Museum. U heeft mij bij de bevrijding van het kamp het leven gered.“

Teddie staart hem langdurig aan:

“En Beck herinnert u zich die nog?”

“Beck? Was dat niet uw boezemvriend?”

Nacht in de Lagerstrasse. Gefluit van kogels en ontploffingen in de verte. Op een bankje in de kampstraat zit Beck bij een vuurtje te kokhalzen

boven zijn soepgamel. Teddie komt aanlopen met wat extra soep.

“Het is behoorlijk vroeg voor een ontbijt.”

“Mij hoor je niet klagen.”

Beck drinkt gretig de lauwwarme vloeistof.

“Hé, er zit een aardappel in mijn soep!”

“Verdikke, een echte aardappel!”

Beck breekt heel voorzichtig de aardappel in tweeën en geeft een helft aan De Hoog.

“Dank je. Enige substantie, precies wat ik nodig heb.”

“Weet je, ik denk dat dit ons laatste maal is als gevangenen. De volgende keer zijn we vrij. Hoor je die kogels. De Ami's zitten nu vlakbij.”

“Ik denk dat je gelijk hebt.”

“Jij bent er niet echt blij mee.”

“Klopt.”

“Je hebt weer kamp.”

“Laat me met rust, Beck.”

“Als je mij maar niet ook nog eens ongelukkig maakt.”

Both komt op een drafje de hoek om, met in zijn hand een telegram, hij heft dreigend zijn stok naar Beck:

“Jij hebt vlektyfus. Jij moet binnen blijven.”

Beck krimpt ineen om de slagen op te vangen, maar Both is al doorgelopen.

Nacht op de CCU. Both is bij het bed van Teddie gaan zitten. (In het Duits) :

“Die enorme opwinding. Wat ging er gebeuren? De meesten van ons konden zich niet voorstellen dat zij, als fervente Capo's, n i e t gedood zouden worden.”

Ted antwoordt hem:

“Ik herinner me nog een discussie over hoe we bij de bevrijding de Capo's zouden gaan aanpakken. ..hoe waren die in al dat tumult te identificeren? Beck riep toen: *“Ik zet die Capo-kameraden in hun blote kont, dat valt zelfs in Dachau nog op.”* De beide mannen glimlachen stil voor zich uit.

“De SS was voor liquidatie, van wie dan ook.” herinnert Both zich.

Het is nacht. We bevinden ons op een SS Kantoor in één van de kampvilla's. Heel in de verte klinkt het geluid van mitrailleurs. Aan een lange tafel zijn

een vijftal hoge SS-ers en commandanten van de Wehrmacht de situatie rond kamp Dachau aan het bespreken.

Geheel bezweet leest Both het telegram voor van Himmler (Operatie Wolkenbrand):

"Ubergabe kommt nicht im frage. Das Lager ist sofort zu liquideren. Kein Haftling darf lebendig in die Hande des Feindes fallen."

Sommige aanwezigen (Wehrmacht) doen voorstellen tot overgave.

"..het Derde Rijk is kaputt, nah?" "..misschien is het beter het kamp over te geven? ". .in elk geval moet het crematorium worden opgeblazen." "..ook de kampadministratie moet vernietigd worden." "..die mogen de Geallieerden in geen geval in handen krijgen."

Anderen (SS) verdedigen de harde lijn:

"..mitrailleur erop zetten,", "bombarderen", "vergassen.."

Both luistert zwijgend toe. Eén van de SS-ers ziet hem ineens staan.

"Sie dort, jetzt raus. Raus!"

Nacht op de CCU. Indringend verzoek van de verpleegster:

“Raus, bitte!”

Both wordt op autoritaire wijze verzocht de IC te verlaten. Both staat op om afscheid te nemen, Teddie grijpt echter in (in het Duits) :

“Blijf Both. Dit is heel belangrijk voor mij...”

De verpleegster loopt hoofdschuddend weg.

Both gaat weer zitten. Teddie vervolgt:

“...k zat namens de Nederlandse gevangenen in het Internationale Comité. Iemand heeft ons toen net op tijd over operatie Wolkenbrand ingelicht.”

Both knikt. “Dat was ik.”

Nacht in het Revier. Geluid van fluitende kogels en ontploffingen vlakbij het kamp. Teddie verpleegt Beck die rillend in zijn brits ligt. Beck, koortsig:

“Er zijn geen goede of slechte mensen. Alles heeft tegenkanten. We kunnen wel verlangen naar het paradijs, maar we moeten doorgaan op de weg die is ingeslagen. Dachau heeft ook zin, is, onvermijdelijk Ted.”

“Weldadig Dachau. Toe maar, Beck.”

“Het gaat om eerbied. Eerbied voor elkaar, voor de geschiedenis, voor de natuur, voor het bovenzinnelijke..”

“..voor God? Waar is hij dan, Beck, waar?”

“Wij zijn tamelijk volmaakte wezens. Kijk eens naar wat mensen allemaal kunnen. Dat is wonderbaarlijk. Alles wat wij doen heeft aandacht, eerbied nodig.”

“Het einde is nabij, Beck.”

“Geen einde. We zijn niet klaar met deze wereld. Er is teveel goeds in de maak.”

Geluid van een inslag, dichtbij. Both komt de barak in en wijst schreeuwend een paar gevangenen aan onder wie Ted.

“Du, du, du, mitkommen!”

Vroege ochtend in de tuin van de kantoorvilla van de SS. Enorme knal van een ontploffing vlakbij. Het gejang van sirenes. Van tijd tot tijd klinkt het gebulder van kanonnen en het geknetter van mitrailleurs. Op bevel van opgewonden SS'ers zijn gevangenen achterin de tuin van het SS-kantoor haastig bezig om de SS-administratie in de vorm van allerlei documenten te vernietigen door ze te verbranden in een groot olievat. Onder hen ook Ted. Capo Both houdt toezicht. Ted weet echter af en toe belangrijke documenten achterover te drukken. Both betrapt hem erop dat hij een aantal papieren onder zijn jas verstopt. De mannen kijken elkaar langdurig aan. Both onderneemt echter

niets.

Vroege ochtend in de CCU. Both zit vlakbij Ted aan het bed gekluisterd.

“De dodenlijsten?”

Teddie knikt.

Weer in de tuin van de SS-kantoorvilla. Ted heeft vanuit de tuin van de iets hoger gelegen villa een goed uitzicht over het kamp. Het kamp maakt een totaal verlaten indruk: hier en daar brandt nog een vuurtje. Niemand te zien. De gevangenen zitten in de barakken. Opnieuw klinkt een sirene, maar nu aanhoudend. Dan een benauwende stilte. Bij de ingang van het kamp wordt door een SS'er een witte vlag uitgestoken. Ook van de wachttorens wapperen nu witte vlaggen in plaats van de gevreesde hakenkruis vlaggen. . . .

De stilte wordt verbroken door mitrailleur- en geweervuur, maar het klinkt nu vlakbij. Het wordt vanuit de wachttorens beantwoord. Een paar SS'ers op een motor met zijspan rijden voorovergebogen met grote vaart de poort uit.

“Als ratten verlieten die SS'ers het zinkende schip. Ik heb me toen verstopt tussen de kolen.”

Teddie staart de arme Both langdurig aan.

Vanaf de wachttorens wordt ineens geschoten,

een neergeschoten SS'er valt uit één van de wachttorens, andere Vikingsoldaten, soms niet ouder dan 14 jaar, komen met hun armen omhoog naar buiten, maar worden meteen neergeknald.

Een plotseling over rennende gevangene, wordt doodgeschoten door een SS'er vanuit een wachtoren. Dan is het weer even stil. Ineens verschijnt een jeep in de poort. In de jeep turen een paar Ami's gespannen naar de wachttorens, af en toe kort vurend. Dan rijden achter elkaar vier, vijf jeeps het kamp binnen.

Both zit in doodsangst te midden van de kolen in het kolenhok. Both tegen Ted op de CCU:

“..daar droom ik nog van, als ik ergens kolen zie begin ik over mijn hele lichaam te trillen, ik was liever dood geweest..”

Vroege ochtend in het Revier. Teddie stormt hijgend de ziekenbarak binnen en loopt meteen naar Beck. Ondersteund door Ted, gaat Beck naar het raam. Ted veegt met een korte handbeweging de ruit schoon. Dan begint het: een orkaan van geluid steekt op: het juichen, het schreeuwen, het lachen en het huilen, in en buiten de barak. Beck pakt Teddies hoofd en omhelst hem als een broer: “..vrij Teddie, vrij! Teddy ziet eruit als een zombie.

Ted op de CCU tegen Both:

“Het mag vreemd lijken, maar wat ik voelde was een totale verslagenheid. Dat ogenblik van bevrijding, waar ik drie jaar lang naar had uitgezien, gaf me geen blijdschap. Ik voelde geen enkele emotie.”

In het Revier.

“Hello boys, here we are!” schreeuwt een Amerikaanse zwarte soldaat in de deuropening.

Zeer groot, zeer gezond, zeer witte tanden. Als eerste omhelst hij de broodmagere Teddie, en meteen daarop geeft hij Beck een reep chocola.

De sergeant vervolgt:

“You don't have to worry anymore. Damned Hitler, God bless America.”

Een patiënt laat zich uit bed vallen en wil de sergeant aanraken. Ted leidt hem van bed tot bed, men krijgt chocola of sigaretten. Nadat de sergeant een drietal patiënten omhelsd heeft, bemerkt hij ineens dat het broze lichaam van de man die hij op dat moment in zijn armen houdt, dood is. De Amerikaan schudt - dit alles nog niet begrijpend - heftig zijn hoofd. Teddie neemt hem mee de barak uit. Nauwelijks buiten, begint de Amerikaan te braken. Teddie staat in de deuropening stokstijf naar hem te staren. Dan loopt de sergeant naar de jeep, zijn chauffeur houdt de deur voor hem open, hij stapt in en steekt een sigaret op. Sergeant:

“You there! You speak English?”

“Its a long time since I' d smoke a Lucky Strike.”

“Come, come here!”

De chauffeur helpt Teddie in de jeep te klimmen en terwijl de sergeant een sigaret presenteert vraagt hij honderduit:

“...What's your name?..which country? ...why are you here.. what did you do?..how many prisoners are there here in Dachau?”

Ted geeft hem korte antwoorden - hun stemmen hard, terwijl de jeep de kampstraat uitscheurt.

Vlak voordat de jeep de hoek omgaat horen we de sergeant nog schreeuwen: “Hitler? - Kaputt!”

Ochtend, het kolenhok.

Both, zwart van de kolen, wordt ontdekt en uit zijn schuilplaats gehaald door twee gevangenen (één van hen is Meent). Both wordt opgebracht door de twee gevangenen en op de grond gegooid op een veldje naast een stel andere Capo's. Een razende Meent schreeuwt tegen hen:

“Mützen ab-Mützen ab - ”

Ook Both krijgt klappen.

Twee GI's kijken lachend toe. Een van de Capo's

begint om genade te roepen. Een van de GI's stapt op hem toe:

“ Du, Maul halten !”

Vlak voor de ogen van Both knalt hij de Capo neer.

In het Revier.

Teddie is in vervoering en doet de patiënten verslag (alsof hij een sportwedstrijd verslaat):

“...de Amerikanen gaan op de schouders: overal lachen en juichen en zingen de gevangenen: de Internationale, de Marseillaise, het Wilhelmus, Fransen, Italianen, Denen, Noren, Polen, Russen, Joegoslaven, Nederlanders, Belgen: het is één grote verbroedering - een kokende zee van nationaliteiten - op één van de wachttorens verschijnt een kapelaan om God te bedanken, een hels carnaval breekt los, op alle Blocken worden door de gevangenen "georganiseerde" vlaggen en wimpels van allerlei nationaliteiten uitgestoken - het prikkeldraad wordt opengeknipt, de portretten van Hitler en Himmler gaan aan flarden - overal vechtpartijen en wraakacties, de sergeant schiet op mijn aanwijzing alle herdershonden dood - met tientallen tegelijk bestormen de gevangenen de barakken van de SS.. stofwolken van soepoeder - een gevangene die een pot marmelade in zijn mond leeggiet - flessen met rum die rond gaan - een gevangene heeft een zak meel en omhelst die

alsof het een vrouw is..’

Ineens stukt Ted.

Applaus van de patiënten. Uitgeput gaat Teddie naast Beck zitten. Hij staart Beck aan.

Het veldje barst inmiddels van de Capo's, geluid van jammerende volwassen kerels. Op het veldje zijn de GI's bezig de gevangen genomen Capo's met een mitrailleur één voor één neer te knallen, onder aanmoediging van de kampgevangenen, met name ook Meent.

“Kill them. Kill them.”

Ineens stuift het groepje uiteen. De jeep met daarin de sergeant en Ted stopt. Both is net aan de beurt. Op het moment dat de GI de trekker wil overhalen grijpt Teddie in:

“Stop it.”

De GI kijkt hem verbaasd aan, kijkt dan naar de sergeant. Terwijl de mitrailleur gericht blijft op Both zien we Ted opgewonden onderhandelen met de sergeant. Uiteindelijk geeft de sergeant een teken en laat de GI zijn mitrailleur weer zakken.

CCU Both:

““Everything okay”” zei jij toen nog tegen mij met een brede grijns naar die sergeant en je sloeg mij

keihard op m'n schouders.”

Ted grijpt Both's hand vast.

“Razend was ik. Ik weet nog dat ik dacht: het is allemaal hetzelfde, oog om oog, die pure wraak, het is allemaal voor niets geweest.”

In het Revier.

Teddie bij het bed van Beck, huilend, als een hond:

“...een bloedbad onder de Capo's. En bij de muur lag een rij Nazi's..Beck echt, onafzienbaar. Er was niemand meer om te doden, maar ze bleven maar roepen: "kill them, kill them.." “

“Vergeef het hun, Ted.”

CCU De cardioloog staat aan het bed van Ted.

“Entschuldigung..”

Both staat op en neemt snel afscheid. Een groepje artsen onder wie de cardioloog schaaft zich rondom het bed van Teddie. De cardioloog legt uit wat er gaat gebeuren: operatie aan de kransslagader' Hij geeft technische details. De artsen overleggen op autoritaire toon. De verpleegster geeft intussen een injectie in verband met de aanstaande operatie.

In het Revier. Een naald gaat in een been: Beck krijgt een injectie toegediend van een Amerikaanse hospik. Teddie kijkt toe:

“We slepen je er wel door heen.”

“Ik voel me net Lazarus, uit de doden opgewekt.”

Ze glimlachen. Beck moet overgeven.

Vorbereidingskamer. Teddie aan het spugen, terwijl Janna bezorgd over hem heen gebogen staat. Mohand kijkt toe.

“Ik ruik al naar de dood. Janna.”

“Doodgaan in Dachau is niks voor jou, Teddie. Je overleeft het wel.”

Janna en Mohand nemen afscheid.

Teddie wordt door de donkere verpleegster, Suzy, van de IC naar de OK gereden. Koud zweet op zijn voorhoofd. Suzy praat opgewekt tegen hem:

“U moet nu eenmaal nuchter onder het mes. U zult wel erge honger hebben, maar..”

“In Dachau krijg ik altijd honger. En dan droom ik van pannenkoeken met spek.”

Operatiekamer. Wanneer de brancard de OK

indraait klinkt zacht als in een droom een liedje:

*"Wenn die Soldaten durch die Stadt marchieren
öffnen die Mädchen die Fenster und die Turen.."*

Medische handelingen. Uiteindelijk krijgt Ted de narcosekap op en begint het aftellen. Teddie probeert - met kap op - nog iets te zeggen, maar de narcotiseur vat het op als een reflex van verzet.

“Ik wil naar huis. NAAR HUIS!”

De narcotiseur telt rustig door.

-- --
-- --

DEEL III

Ochtend. Kamp Dachau. Een stralende lucht. In het gras op het veldje in kamp Dachau liggen Teddie en Beck op hun rug in de zon kauwend op grassprietjes. De stem van minister-president Gerbrandy is te horen:

“Landgenoten, ge zijt vrij! Uw bevrijding is met bloed en zweet en angst en honger gekocht. Ge zijt vrij. Drink de beker der vreugde ten volle, maar vergeet het lijden, dat daarin vermengd is, niet! Laat ons gedenken temidden van de blijdschap de doden en doodgemartelden, die in bloedige strijd en in afschuwelijke foltering het zaad moesten zijn waaruit onze vrijheid ontkiemen kan. Ge zijt vrij om de terugkerende gevangenen en verbannenen liefderijk in uw midden op te nemen. Immers, honderdduizenden aanschouwen deze dag van vreugde niet.”

Ochtend. Operatiekamer. Medisch team klaar voor operatie. Narcotiseur knikt: alles okay. Ted in narcose.

Ochtend. Kamp Dachau. Teddie helpt Beck met opstaan. Zij bevinden zich nog steeds achter prikkeldraad in het kamp. Zij lopen - Beck heel voorzichtig met krukken -, over het veld richting SS-lager.

Nog steeds schalt de stem van Gerbrandy:

“Ge zijt vrij, om de waarheid te schrijven in uw bladen, zoals ge dat in uw ondergrondse pers meer dan vier jaar lang hebt gedaan. Volk van Nederland, ge zijt vrij! Leve onze Vorstin! Leve het Koninkrijk der Nederlanden!”

Het Wilhelmus klinkt.

Teddie en Beck schuifelen door een straatje van SS-barakken. Hier en daar ligt nog een lijk van een SS'er die daags tevoren is neergeknald. Eén ligt dwars over de weg, een ander hangt half uit een venster.

Bij één van de villa's gaan de mannen naar binnen. Op het vroegere kantoor van de SS ontwaren we een geïmproviseerd "redactie bureau". Een derde man staat verwoed te draaien aan een stencilapparaat.

Ted leest in het voorbijgaan de kop van de krant die gestencild wordt: "De Stem der Lage Landen". Teddie helpt Beck op een stoel en gaat vervolgens zelf achter een typemachine zitten.

Beck dicteert terwijl Teddie typt:

“..zij die in deze strijd gevallen zijn in het harde leven van de concentratiekampen leggen ons de dure plicht op in praktijk te brengen wat wij in de kampen geleerd hebben, namelijk de voor het geluk en het welzijn van ons volk zoo noodzakelijke samenwerking van alle rangen en standen

der maatschappij..”

Teddie neemt het over:

“ ..gedelegeerden van alle naties verschijnen en hunkerend en verlangend kijken we uit of nu eindelijk ook een Nederlandsche regeeringsafgevaardigde komt opdagen om onze repatriëring ter hand te nemen..”

Beck kijkt vragend naar Ted:

“Wat is er toch mis gegaan, Ted?”

Ted typt door.

“Wat is er toch fout gegaan? Of laat men ons gewoon barsten?”

Ze lachen.

‘s Middags, in de Mess.

Gelach klinkt op. Teddie zit aan de bar van een provisorisch ingerichte mess. Rechts van hem zit Bevers, de Amerikaanse commandant van de tankeenheid die Dachau bevrijd heeft. Links zit de vloeiend Engels sprekende Meent Geldersen.

Bevers is aan het woord:(in het Engels):

“By the way, Mister Meent Geldersen, waarom is er eigenlijk nog steeds geen Nederlandse afgevaardigde gearriveerd?”

Meent kijkt Teddie veelbetekenend aan.

“Sir, we hebben geen enkel, maar dan ook geen enkel idee..”

Bevers oreert verder:

“Gentlemen, ik ben heel blij met het werk van de Nederlandse gevangenen. Uw hulp bij de opsporing van achtergebleven Nazi's was heel effectief.”

Meent valt hem bij:

“En laten we ook de Capo's niet vergeten; het was ons een groot genoegen om als kamppolitie op uw verzoek de Capo's in te rekenen..”

En Ted zegt smalend:

“..en uw GI's hebben met hetzelfde genoegen toen maar meteen met hen “afgerekend.”

Bevers en vooral ook Meent grijnzen.

Het ijs is gebroken.

“Gentlemen, rapporteert u maar.”

Meent neemt het voortouw:

“Uw mannen hebben zoveel voedsel verspreid onder de uitgehongerde kampbewoners, dat velen tegen die plotselinge overdaad niet bestand bleken met als resultaat: enkele honderden doden.”

“Juist ja.”

Ted vult aan:

“Daarnaast heerst er op grote schaal vlektyfus en voorkomen moet worden dat sommige gevangenen op eigen houtje het kamp verlaten.”

Bevers protesteert:

“Maar ik ga ze niet tegenhouden, dat moeten jullie zelf doen.”

Intussen schenkt Bevers hun borrels steeds bij.

Ted vervolgt:

“Ook zwerven er nog flinke aantallen Duitsers in de omgeving van het kamp rond, soms verkleed in gevangenskleding, en alleen te herkennen door ons, de gevangenen zelf.”

“Gentlemen, ik benoem u graag tot luitenant en verzoek u een speciale Politie-eenheid te organiseren, de "Guard Military Police"”

Meent, al enigszins dronken:

“The Flying Dutchmen!”

Toast.

Ted, die jarenlang niet gedronken heeft, knikt en slaat ineens tegen de grond.

Middag. Bij de ingang van het Kamp.

Teddie, bloedend uit een hoofdwond, maakt het V-teken en salueert. Bij de poort van het kamp neemt Meent zijn eenheid in ogenschouw: een zootje ongeregelde Hollanders in zwarte pofbroeken, zomerjasjes en tunieken van Oostfront strijders.

Iemand ontvouwt een Nederlandse vlag. Dan zien we de Bus staan. Het gaat om een door de Duitsers achtergelaten oude Mercedes. Op de voorkant staat "The Flying Dutchmen". Meent geniet van zijn de rol als commandant:

“Ingerukt!”

De mannen begeven zich op een drafje richting de Bus. Terwijl zij instappen bevestigt Meent de vlag voorop de bus. Dan draait de Bus door de poort het kamp uit. Er klinkt vrolijke Amerikaanse muziek.

Middag. Boerderij omgeving Dachau. De Bus draait het erf op van een boerderij, er lopen talloze kippen op het erf. Men stapt uit. Een boer komt naar buiten en stelt zich eerst ferm op, maar nadat

Meent een kip aan flarden heeft geschoten, richt Teddie vervolgens op een koe. Al heel snel wijst de boer dan naar de hooiberg. Een paar man doorzoeken de hooiberg en vinden twee doodsbangе Vikingsoldaten (Hitlerjugend). De boer moet natuurlijk gestraft: terwijl Meent doorgaat met kippen af te knallen gaat Teddie met een paar man de boerderij binnen. Zij komen even later terug met een flinke wijnvoorraad, een bontjas en zilverwerk. De Vikings worden samen met de kippen en de rest van de buit ingeladen en luid toeterend vertrekt de Bus weer.

Middag. Hospitaaltent.

In een bed met heuse witte lakens ligt de uitgeteerde Beck in een hospitaaltent van de Amerikanen te luisteren naar de verhalen van Teddie en Meent, die hem proberen op te vrolijken. Zij kluiven onderwijl op een flinke bout. Teddie:

“..ineens een salvo: we zien een paard dat in de vuurlinie staat te grazen tegen de grond slaan.”

Meent: "Vanavond vlees!" roep ik “..en we rennen naar het paard.”

Teddie: “Opnieuw schoten. We laten ons op de grand vallen.”

Meent: 'Kont omlaag, - Ed!' zeg ik tegen hem - “.. als je tenminste nog van plan bent een familie te

stichten. "

Teddie: "Het geratel van mitrailleurs is niet van de lucht. We kruipen verder, decimeter voor decimeter en dan scheert een vliegtuig over ons heen."

"Straks gooien ze nog met bomme, zulle" jammert Luwe."

Meent is nu vol vuur: "..wij zullen vanavond vlees eten al is dit het laatste wat ik doe" - roep ik."

Ted biedt Beck ook een stuk vlees aan, maar deze weigert. Teddie fluistert:

"Dit is juist goed voor je, Beck."

Meent is niet meer te stoppen:

"Beck, echt, de kogels fluiten ons om de oren, en eindelijk komen we dus aan bij het kadaver."

De mannen krijgen er steeds meer lol in om het verhaal te vertellen.

"Geef je mes 's, Ted" zegt ie tegen mij, en samen met Eikeboom snijdt ie hele stukken vlees uit het paard alsof het om een bruidstaart gaat."

"Nog even wat vet Meent, anders kun je niet

braden" roept Ted tegen mij.

"We stoppen de hompen paardenvlees in onze jas, en we kruipen weer terug, weg uit de vuurlinie."

Teddie vertelt verder: "Wie heeft het vet?" vraag ik eenmaal terug in het kamp.

Luwe overhandigt me wat darmen en andere troep."

Meent: "Onmiddellijk terug, vet ophalen!" zeg ik tegen Luwe - hij kruipt in elkaar van angst en zegt dat hij zichzelf nog liever levend laat villen dan nog een keer die dodentocht te ondernemen."

Teddie: "Niemand blijkt er nog zin in te hebben. Dus hebben we besloten het vlees dan maar te koken in plaats van te braden."

Gelach. Teddie biedt Beck opnieuw een stuk vlees aan. Beck heeft zijn ogen dicht. Ted schudt hem wakker.

"Beck? Luister je?" "Ik ben moe, Ted, zo moe."

Teddie en Meent kijken elkaar langdurig aan.

Avond. Voor het Revier. Het groepje van de Bus, The Flying Dutchmen, zit in een kring bijeen in het kampstraatje voor het Revier. Vertrouwensman Age Bolhuis leidt de vergadering.

Ted vraagt: “Waarom horen we niets uit Nederland?”

Meent antwoordt:

“De Engelsen, de Fransen, de Denen, de Noren, alle regeringen zijn druk in de weer om hun mensen terug te halen...”

Ted: “En via de BBC hoorden we dat ze als helden worden ingehaald!”

Grote opwinding. Age Bolhuis neemt het woord:

“Even stilte alsjeblieft! Ik heb een voorstel. Ik reis zo snel mogelijk naar Nederland af met de volgende boodschap aan de Nederlandse Regering (leest voor): ..wij doen een dringend beroep op U als Nederlandse Regering er zorg voor te dragen dat er zo spoedig mogelijk actie wordt ondernomen om de benodigde transportmiddelen ter beschikking te stellen die nodig zijn om de zes- a zeventhonderd Nederlandse politieke gevangenen vanuit kamp Dachau te repatriëren.”
Warm applaus.

Ochtend. Weken zijn verstreken. Bij een riviertje even buiten het kamp. Klaterend applaus. Er ontploft een granaat in water.

Bij het riviertje zit het groepje Hollanders van de Flying Dutchmen in hun handen te klappen uit bewondering voor Meent en Teddie die in de beek aan het vissen zijn op forel met behulp van handgranaten (van de Amerikanen gekregen). Bij iedere ontploffing stijgt opnieuw applaus en gebrul op. Even later brengen de mannen handen vol dode vis op de kant. De groep zit even later om een vuurtje: men eet forel! De Bus staat op de achtergrond. Tijdens het schoonmaken en braden van de vis wordt de situatie opnieuw besproken.

Ted: “Hoe lang is Bolhuis nu al weg?”

“Drie weken!” antwoordt Meent.

Teddie oppert: “En nog laten ze niets van zich horen. Laten we zelf de terugtocht organiseren.”

Meent: “Hoe dan?” “Met de bus natuurlijk!”

Algemene instemming.

Meent vindt het een goed idee:

“Ik zal bij de Amerikanen proberen de legerbus los te weken. Alleen, honderden mensen willen natuurlijk naar huis, duidelijk is dat niet iedereen mee kan, er zal geselecteerd moeten worden.

Ik stel voor: alleen de Flying Dutchmen.”

Applaus.

“Maar Beck dan?”

Ochtend. Hospitaaltent

Beck kijkt met grote ogen kijken naar Ted

“Jij gaat mee, Beck, in plaats van mij.”

“En jij dan?”

“Ik red me wel.”

“Het is toch niet..”

Teddie valt hem snel in de rede:

“Nederland heeft jou nodig. We moeten een nieuwe maatschappij opbouwen, Beck. Dat kan niet zonder jou en jouw ideeën.”

Beck huilt.

“Ik weet niet of ik er de kracht nog voor heb..”

“Het moet, Beck, het moet.”

De mannen omhelzen elkaar.

Ochtend. Poort Kamp Dachau. Er klinkt vrolijke Amerikaanse muziek. Een huilende Teddie staat

te zwaaien naar de oude Amerikaanse legerbus die rammelend voorbij komt rijden en onder de poort van kamp Dachau wegrijdt. "From Dachau to Holland", staat op de zijkant van de Bus geschilderd. In een flits zien we Beck zwaaien.

Dan rent Teddie ineens achter de Bus aan, hij weet nog net het laddertje achterop de Bus te grijpen. We zien hoe hij zich op het dak van de rijdende Bus vastklampt tussen de bagage.

Middag. De Bus onderweg. De Bus stopt bij een kapotte wegwijzer. Meent stapt uit en ontdekt Teddie bovenop het dak van de Bus. Ook de anderen komen nu de Bus uit. Gejoel en gelach. Ted mag natuurlijk meerijden en iedereen stapt weer in. Sputterend en knallend zet de oude legerbus zich weer in beweging. De stemming is uitgelaten. Staal aan het stuur, met naast hem Meent als reisleader en commandant van de bus. Don den Broeder begint op een oude accordeon te spelen. Wimpie van Feiten valt hem even later bij op zijn trompet. Het zeer uiteenlopende gezelschap (monarchisten en communisten, gereformeerden en katholieken, etc.) kan het vooralsnog uitstekend met elkaar vinden. Een fles rum gaat rond. Achterin de Bus zet het Cocktail Trio van militairen het Wilhelmus in, al snel onder begeleiding van Den Broeder en Van Feiten. Iedereen zet het op een brullen. Het Wilhelmus wordt gezongen.

De Bus die door het verwoeste Duitsland rijdt. Een groepje vluchtelingen, dat langs de weg loopt, kijkt de slingerende en zingende Bus verbaasd na.

Avond. Levendige discussies. Ted krijgt de fles rum aangereikt. Nadat hij een reuzenslok genomen heeft, begint Beck, die ziek naast hem in het gangpad ligt met gesloten ogen ineens tegen hem te praten:

“Laat ze toch gewoon, Ted. Laat ze eerlijk zijn - een blad voor de mond is een gevaarlijk ding.”

“De meesten hebben een heel duidelijke mening, er zijn er maar zo weinig die twifelen...”

“Maar het is juist zaak dat we een overtuiging vormen..”

“Hoe kom je aan een overtuiging?”

“Door veel met elkaar te spreken. Waarom zou een communist niet kunnen spreken met een Oranjeklant, waarom een Katholiek niet met een Protestant, waarom een blanke niet met een zwarte? Wij moeten elkaar leren kennen anders ontstaat er wantrouwen en wantrouwen brengt vroeg of laat de strijd. Nu kunnen we nog praten. Om samen de waarheid te zoeken.”

“Bestaat de waarheid?”

“Die bestaat.”

Beck, ineens fluisterend:

“Afgesneden van zijn religieuze transcendente wortels, is de mens verloren. Alles wordt dan gevoelloos, absurd, nutteloos.”

“Volgens mij moeten we het zelf doen, Beck.”

“Wie zijn wij dan wel?” Ze staren elkaar lang aan.

Ted trekt zorgzaam de deken over de rillende Beck.

Avond. De zon gaat onder. Rode gloed. Dorpje in Zuid-Duitsland. De Bus stopt op een dorpspleintje. Het ziet er geheel en al verlaten uit, er liggen lijken. Meent stapt uit om de weg te vragen. Hij gaat een huis binnen en even later komt hij terug met twee Duitse vrouwen van een jaar of vijftientig. Meent neemt hen jammerend mee de Bus in, om de weg te wijzen. Terwijl de ene boerin Meent de weg wijst, vertelt de andere wat er gebeurd is: (in het Duits). De Russen zijn langs geweest. Alle nog levende Duitse mannen zijn doodgeslagen. Alle meisjes en vrouwen tussen de tien en tachtig zijn verkracht, wij zelf gingen van hand tot hand. Alles van waarde hebben de

Russen op hun huifkarren meegenomen: er is niets meer. De eerst nog zo vrolijke mannen in de bus luisteren aangeslagen naar het verhaal.

Stilte.

Dan verbreekt Meent het stilzigen:

“Ik kan niet zeggen dat ik veel respect heb voor onze Russische bondgenoot.”

De gebrs. Roodthart worden nu meteen zo nijdig als een spin.

Arie: “Wat denk je wel wat die stinkmoffen in Rusland hebben uitgehaald? Zij krijgen nu een koekje van eigen deeg. Wat mij betreft krijgen die Duitse wijven nu binnen negen maanden een klein Rusje.”

Johan: “Dan is ook meteen het rassenprobleem waar Adolf zich zo'n zorgen om maakte de wereld uit!”

Stilte.

Beck staart naar de boerin. De Bus draait een bocht om en staat dan ineens stil.

Buiten klinkt geschreeuw. De Bus wordt aangehouden bij een roadblock. Twee vervaarlijk uitzierende Russen, met pistolen in de aanslag,

stappen de Bus in. Even later gooit de ene Rus lachend de Duitse boerinnen uit de Bus, onder bedreiging van het pistool en al trappend en slaand, worden de vrouwen afgevoerd.

Ook de mannen in de Bus moeten uitstappen. Meent en Teddie zijn in de Bus achtergebleven en gaan in heftige discussie met één van de Russen. Meent (in het Duits):

“In Holland hebben wij grote bewondering voor wat het Rode leger heeft gepresteerd in deze oorlog.”

Teddie: “...en daarom is het voor ons onbegrijpelijk dat een heldhaftig leger als het Russische zich vergrijpt aan Duitse vrouwen...”

Ineens klinkt de scherpe stem van Beck die in achterin het gangpad ligt:

“...weerloze weduwen! Het is een schande! Laat die vrouwen gaan... schaamt u zich niet...”

De aderen op het voorhoofd van de Rus beginnen nu te zwellen. Met zijn pistool zwaaiend, komt hij op Beck af. Hij richt zijn pistool op Beck. Maar deze gaat door:

“Wij zijn allemaal mensen. Ook de Duitsers, wat zij ook gedaan hebben. We zijn mensen, we hebben de mogelijkheid gekregen om te denken, om te lachen. We zijn geen dieren. We kunnen elkaar vergeven. Wij hebben taal, wij kunnen elkaar

begrijpen. Ik smeeek u: stel een daad. Wees een mens, laat die vrouwen gaan”

De Rus, schaterlachend: “Ik ga hen verkrachten. Ik ga hen doden.”

Beck zegt beheerst:

“De grootste schoften hingen aan weerszijden van Jezus aan het kruis...Moge God het u vergeven...”

De Rus:

“God? Weet u hoe ze mij hier in Duitsland noemen? “"Der rote Teufel!"” En weet u ook waarom? Omdat ik elke Duitser die mij voor de voeten komt naar de hel stuur. Hiermee.”

Hij richt de revolver op het voorhoofd van Beck. Hij schreeuwt nu:

“En weet u ook waarom ik dat doe? Omdat SS'-ers mijn vrouw hebben verkracht en daarna hebben vermoord. Omdat diezelfde SS'-ers mijn twee zoons en mijn dochtertje ondersteboven hebben opgehangen aan een boom in de tuin en mijn kinderen als schietschijf hebben gebruikt. Daarna hebben ze mijn huis in Smolensk in de fik gestoken. Ik heb niets meer. Ik wilde eerst ook dood, maar ik heb me bedacht. Ik wil blijven leven om wraak te nemen. Dat is het enige waarvoor ik nog leef, begrijpt u?”

Teddie wil ingrijpen en pakt de hand van de Rus.

Er ontstaat een handgemeen. Dan gaat de revolver ineens af. Beck zakt langzaam naar achteren.

“Ik sterf, dus ik ben..” het zijn de laatste woorden van Beck.

“Tovarisch..” mompelt de Rus.

Hij glimlacht droevig. Teddie staart naar Beck. De Rus staat op.

Meent en hij kijken elkaar lang aan.

De Rus herhaalt: “Tovarisch...”

Hij draait zich om en loopt de bus uit. Teddie in zichzelf gekeerd, als in trance. Dan kijkt hij op en geeft Meent een teken. Meent pakt het dagboek dat op Becks schoot ligt, knikt ook heel even en loopt dan naar voren.

Even later komen de andere mannen de bus weer in. Ze staren naar Beck en Teddie. Meent geeft bevel om door te rijden. Wanneer de Bus weggrijdt zien we nog net hoe de Rus naar buiten komt met de twee Duitse boerinnen. Hij geeft hen een duw en laat hen gaan, terwijl hij de Bus nastaat.

Nacht. ICU. Postoperatie. Teddie ontwaakt uit de narcose. Hij zit gekoppeld aan allerlei controle-apparatuur. Hij heeft last van het licht en knippert onrustig met zijn ogen.

Nacht. De Bus is weer gestopt voor een roadblock, dit keer Amerikaans. Voorin de Bus schijnt het felle licht van een zaklantaarn. Teddie schrikt wakker.

Daarachter vaag een gezicht dat blijkt toe te behoren aan een Amerikaanse officier die felle bevelen snauwt (in het Engels):

“Iedereen onder de bank liggen... Zo snel mogelijk naar de overkant rijden... wij zullen de Baileybrug fel in het licht zetten en dieptebommen laten ontploffen om saboteurs af te schrikken.... Go! Go, go, go!!”

De legerbus zet zich in beweging, iedereen duikt onder zijn stoel. Lichtflitsen schieten door de Bus. Ted ligt op de grond van de bus, met zijn hand drukt hij de ogen van Beck dicht.

Hij zegt iets tegen Beck, maar we kunnen hem niet verstaan door de daverende knallen van de dieptebommen, even later klinkt het daverende ratelen van de Baileybrug.

Vroege ochtend. ICU.

Een hand wrijft het voor-hoofd van Teddie die baadt in het koude zweet. We zien Janna die over Teddie heen gebogen staat. Teddie begint ineens te schreeuwen:

“Beck. BECK! We gaan naar huis...”

“Teddie. Ik ben het. Janna. Mohand is er ook.”

Ted zakt weer terug in de kussens, zijn hoofd draait heen en weer.

De Bus rijdt door nachtelijk Duitsland. Er brandt maar een koplamp. De meesten slapen. Meent probeert in gesprek te komen met Teddie, die net een nachtmerrie heeft gehad.

“Ted, word eens wakker. Ted!”

“Wat is er...ik droomde... van een hand en een lege soepgamel...”

“Heb je één ogenblik gedacht dat het alleen onze lichamen waren die ze martelden? Zet het uit je kop, Ted, kras het uit je geheugen.”

“Het komt door Beck. Ik heb hem vermoord, Meent.”

“Nietwaar. Het was een ongeluk. Luister, als alles goed gaat komen we straks bij de Nederlandse grens. Zodra we de grens over zijn begraven we Beck. Op vaderlandse bodem. Begrepen?”

“Begrepen.”

Meent loopt weer naar voren.

Teddie (fluistert tegen Beck):

“Bijna thuis, Beck.”

Vroege ochtend. CCU. Ted is nu bij kennis en begint onsamenhangend tegen Janna te praten.

“..dorst.. ik heb hem vermoord Janna - as tot as... nee Beck... geen Jeruzalem, geen Moskou... het vaderland...”

Janna probeert hem tot bedaren te brengen.
Mohand kijkt toe.

Ineens pakt Ted Janna bij haar hoofd:

“Ik ben thuis, ik ben thuis! Ik ben terug, Janna. Ik had eigenlijk dood moeten zijn - niet Beck, maar ik, - begrijp je. Ik zal je alles vertellen.”

Vroege ochtend. Weer een roadblock, dit keer Nederlanders. De Bus komt piepend tot stilstand bij de Nederlandse grens. Vaals!

Twee Nederlandse marechaussees komen ter controle de bus in. Zij staan verbaasd te kijken naar dat trieste groepje mannen, de meesten nog steeds in gevangenskleding.

De wachtcommandant heeft papieren voor veertien mensen ingezien maar hij telt er vijftien! Meent Geldersen grijpt snel in:

“De wachtcommandant begrijpt toch zeker wel dat een dooie niet op de lijst staat?”

Meent loopt samen met de wachtcommandant de lijst door:

“Mijn naam is Meent. Dit is Wimpie van Feiten. Luwe van den Dommel, dominee Theo de Ware. Henk Haitink, de gebrs. Roodthart, Don den Broeder, Imme Eikenboom, Arie Staal, Willem Soedin, Jos Uiterwaard, Bas Vermolen, Bram Wagon..” en wijzend op Ted:

“en dit hier is Beck.”

De wachtcommandant knikt: “Juist ja, dat is dus Beck en hoe heette die dooie, Beck?”

Teddie aarzelt even: “De Hoog, mijnheer Teddie De Hoog.”

Het mag allemaal niets baten. De Bus mag niet verder rijden van de wachtcommandant.

Hij wil nu de paspoorten zien. Algehele hilariteit in de Bus, maar de beambte heeft zijn instructies en zonder geldige papieren mag de grens niet worden overschreden.

Meent: “Maar we komen uit Dachau!”

“Niets mee te schaffen.”

Veel gehannes met papieren en zelfs een poging tot omkoping door Meent Geldersen: niets mag baten. Vooral het feit dat er een dode aan boord is maakt de marechaussees zeer voorzichtig. Meent slaagt erin de wachtcommandant ervan te

overtuigen dat deze de autoriteiten in Den Haag moet verwittigen.

Meent: “Wij hebben zo onze connecties, belt u anders Prins Bernard - dat is een goeie vrind van me..”

De wachtcommandant verlaat de Bus om te gaan telefoneren.

Ochtend. ICU. Teddie ligt met een glimlach om zijn mond Janna aan te kijken. Janna:

“..We hebben dezelfde droom, de hand met de lege soepgamel..”

Dan trekt Janna hem ineens naar zich toe en kust hem onstuimig.

Bij het roadblock. De wachtcommandant komt weer de bus in, om de uitslag van het telefoongesprek te melden. Wachtcommandant:

“U mag doorrijden. Maar die dode mijnheer, hoe heette die ook weer, mijnheer De Hoog, die moet hier blijven. Die moet eerst gecheckt worden door een arts.”

Algehele consternatie. Maar Teddie pakt heel voorzichtig Beck op en loopt met hem in zijn armen het gangpad door en de bus uit.

ICU. Teddie en Janna in innige omhelzing, zacht wiegend. Janna huilt, als een baby. Mohand kijkt

glimlachend toe.

Bij het roadblock.

Meent is Teddie achterna gelopen.

Fluisterend:

“Hoe wil je dat oplossen Ted? Wat ga je ze vertellen?”

Teddie brengt samen met Meent, op aanwijzing van de wachtcommandant, het ontzielde lichaam van Beck het douanegebouwtje binnen en legt hem daar voorzichtig neer.

“Meent, ik heb hem zelf doodgeschoten. Dus ik draai er voor op.”

“Geen kwestie van.”

Meent draait zich om en roept de wachtcommandant erbij.

Hij slaat de deken weg en laat de commandant de schotwond zien.

“Deze De Hoog zat op het dak als verstekeling. Het bleek een verrader. We hebben hem eigenhandig neergeschoten.”

Ted staart Meent aan.

ICU. Teddie tegen Janna:

“De arts die het lichaam van Beck moest checken

was uiterst begripvol. Ik heb hem verteld hoe het echt gegaan is, hij geloofde me onvoorwaardelijk. “Een duidelijk geval van vlektyfus” zei hij. We hebben samen het dodenmasker gemaakt.”

Janna heeft een vreemde glinstering in haar ogen. Zij staat op en neemt afscheid. Mohand, met zijn onafscheidelijke apparatuur, gaat naast Teddie zitten.

Middag. Onderweg. Langs de weg staat een motorfiets met twee meisjes te zwaaien met vlaggetjes. Zij gaan voor de Bus uitrijden. Als de beschilderde Bus Eijsden binnenrijdt, worden de reizigers verrast door een enthousiast ontvangstcomité: ter verwelkoming van de Bus met "hun" kapelaan Luwe van den Dommel die talloze verzetsmensen de grens over smokkelde. Er wordt gejuicht, een harmonie speelt. Luwe en een paar anderen gaan op de schouders. Zwaaiende mensen, er wordt gezongen, met vlaggen gewapperd, mensen klimmen op de Bus en er worden foto's gemaakt. Er wordt op straat gewalst. Teddie walst op straat met het meisje van de motorfiets die tegen een muurtje geparkeerd staat. Hij geniet van de feestelijke stemming. In de verte ziet hij Meent Geldersen in druk gesprek met een commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten. Even later roept Meent zijn passagiers bij elkaar. Ook Teddie loopt, samen met het meisje, naar de Bus. Meent spreekt met stemverheffing vanwege

de muziek:

“We mogen niet verder rijden, ons hele gezelschap moet een paar dagen in quarantaine: Beck zou met zijn vlektyfus de hele Bus wel eens besmet kunnen hebben. Protesten helpen niet, het wil er bij de Nederlandse autoriteiten niet in dat de incubatietijd voor vlektyfus allang voorbij is en dat het lijk niet besmettelijk meer is.”

De mannen kunnen hun tranen nauwelijks bedwingen. Terwijl het feestgedruis om hen heen onverminderd door gaat, stappen zij één voor één weer in de Bus. Teddie blijft stokstijf staan. Het meisje staat nog steeds naast hem. Zo onopvallend mogelijk verwijdert Teddie zich van de Bus, stapt ineens bij het meisje achterop de motor en scheurt weg.

Teddie, achter op de motor, raast door het Hollandse landschap. De stemmen van Teddie en van Beck klinken:

“Ruim zeshonderd Nederlandse staatsburgers hangen a.h.w. als hunkerende kinderen achter de prikkeldraadversperringen van concentratiekamp Dachau..” Beck: “Iedere dag, ja ieder uur uitziend naar de verlossende hand: maar er is geen hand zelfs geen pink uitgestoken naar deze helden, die men nu ineens niet meer schijnt te kennen..”

Teddie:

“Waar blijven nu al diegenen, die ons vijf jaar lang door de microfoon de verhalen hebben opgehangen van Nederlands heldendom?..” “Zij hadden net als de Belgen en Fransen direct achter de Geallieerde jagers aan moeten zitten om namens de Nederlandse Regering hun opwachting bij de dappersten van ons volk te maken...” “..om achter elkaar de maatregelen voor kleding, voeding en repatriëring ten uitvoering te brengen die men in vijf jaar tijd in Londen toch wel had kunnen uitdokteren...”

“..Wij doen maar niets. Wij laten marsmuziek spelen en hossen in de straten. Wij dansen er, lachen, en in Dachau bedelen onze afgebeulde mannen om een hand, om een groet en om een wagen die hen naar het vaderland kan brengen, naar hun vrouwen en kinderen..”

“Maar wij hebben het te druk met onze zuivering van onze NSB'ers, zo druk, dat wij geen tijd hebben ons bezig te houden met de helden van Dachau, Buchenwalde, Oranienburg, Belsen.”

“Waarom stuurt onze Regering niet achter elkaar vliegtuigen om onze mensen op te halen? Is het niet even l a c h w e k k e n d a l s b e s c h a m e n d, dat de terugkeer van kapitein Age Bolhuls alleen maar als gevolg heeft gehad dat er één , zegge en schrijve één truck onderweg is met - u hoort het goed - chocolade!”

Teddie rijdt inmiddels over de Amsterdamse grachten, springt van de motor en zo hard mogelijk lopend - maar wel last van zijn voeten – stormt hij linea recta het gebouw van het Parool binnen.

“. . in plaats van dat er achter elkaar 40 trucs met voedsel en kleren, 60 ambulancewagens, dokters, verpleegsters en misschien nog een officiële persoonlijkheid inclus, naar Dachau worden gestuurd om tenminste nog iets goed te maken?”

Hectische beelden van kranten die van de persen rollen: "SCHANDAAL OM DACHAU"

Avond. Huize Bolhuis. Wachtkamer. In een kamer in het huis van Bolhuis in De Bilt hangt een dodenlijst uit Dachau. De stem van Bolhuis klinkt die in een belendende kamer aan het telefoneren is:

“Goed Teddie, ik bel wel weer opnieuw. Probeer jij Prins Bernard? Uitstekend.”

De hoorn wordt neergelegd. Er wordt een nieuw nummer gedraaid. De kamer vol zit met verontruste familieleden van vermisten.

De vrouw van Bolhuis serveert koffie - door een gordijn gaat zij het, belendende vertrek binnen. Bolhuis is opnieuw aan het telefoneren. Hij schreeuwt bijna in de telefoon:

“..dan moet je een auto pakken, benzine erin gooien, op het gaspedaal trappen en dan rijden.”

Hij gooit de hoorn erop. Zijn vrouw To zet de koffie voor hem neer:

“Wie was dat?”

“Onze zo gewaardeerde Minister President Gerbrandy - hij heeft nog steeds niets geregeld in verband met de repatriëring. Ted gaat Bernard proberen.”

Stilte.

Hij staart voor zich uit.

“Wie is er aan de beurt?”

Zijn vrouw zoekt een naam op de dodenlijst.

“Beck. Zijn vrouw is er.”

Hij strijkt zeer vermoeid over zijn ogen en fluistert:

“Ze zijn bijna allemaal dood. Zelfs Beck!” en roept dan:

“Wie volgt?”

Avond. Hoofdkwartier van het Militair Gezag. De Prins, Bevelhebber van de Nederlandse Strijdkrachten, met het artikel van Teddie met zijn felle aanklacht tegen de Nederlandse autoriteiten

onder ogen, wenst een nadere toelichting.

“Waarde De Hoog, kunt u dit wat nader expliciteren?”

Teddie (indringend):

“Wanneer Nederland wel de Duitse krijgsgevangenen netjes per auto naar hun eigen land terugbrengt, dan vragen wij ons af waarom er geen auto's disponibel zijn om onze Verzetslieden op te halen die naar hun vaderland en huisgezinnen hunkeren? ”

De Prins:

“..terwijl de Duitsers hun problemen alweer ten beste gemaszregelt hebben, want overal lopen in Duitsland de Blitzmadeln langs de wegen. In de puinhopen hebben zij stellages gebouwd, nietwaar, waar limonade, most en andere eetbare waar verkrijgbaar zijn en waar men zich kan opfrissen. Also worden de ronddolende krijgsgevangenen en evacués in Duitsland zeer goed opgevangen en geholpen.”

“Zeer juist opgemerkt, Koninklijke Hoogheid. En onze jongens, die voor dit volk de slaaf hebben moeten spelen, lopen daar in de kampen nog eenzaam en hopeloos rond, op zoek naar een gelegenheid om hun vaderland te bereiken, dat zich zien noch horen laat! Hoe lang nog?”

Even later belt de Prins met Garage de Mol, waar de groep nog steeds in quarantaine zit. Aan de andere kant neemt, een van de broers Roodhart op:

“Met concentratiekamp Vrij Nederland..”

De Prins: “Bernard hier. Hoe gaat het bij u?”

De Prins luistert glimlachend terwijl Johan verslag doet:

“..de drie dagen quarantaine werden er eerst zes en vervolgens tien..we zijn elkaar spuugzat en we maken ons erg ongerust over hoe we het thuisfront zullen aantreffen, Hoogheid. Henk Haitink bijvoorbeeld vraagt zich af of zijn vrouw hem nog wel terug wil hebben..”

Het is even stil aan de andere kant van de lijn. De Prins draait de hoorn zo naar Ted dat hij mee kan luisteren. Henk Haitink komt even aan de telefoon:

“Wie wil er nu een kerel met een been en één bal? Ze heeft vast al een ander, Hoogheid!”

“Hoe is de verzorging daar?”

De Prins maakt onderwijl notities.

Johan gaat verder:

“..de nonnen aan de overkant bakken vandaag

weer spekpannenkoeken, en o ja, we hebben nu een vaste verpleegster, mejuffrouw Rijckers.. jazeker, u hoort het bijzonder goed, Hoogheid, m e j u f f r o u w, ze heeft zichzelf aangeboden voor eh.. vleselijke gemeenschap, omdat "'d'r jongens - na al die jaren dat wel verdiend hebben'" - maar tot nu toe is nog niemand van ons daarop ingegaan, toch jongens?"

Gebrul. De Prins moet lachen.

"Ik beloof u alles uit te zoeken. Hou vol. Groet aan allen."

De Prins legt de hoorn op de haak.

Maar Ted gooit er nog een schep bovenop:

"De quarantaine moet nu gestopt worden. Hoogheid, het is genoeg-genoeg-genoeg."

Avond. ICU. Teddie praat opgewonden tegen Mohand die alles opneemt:

"..dat sommigen van die gasten een cocktail van acht kampen achter de rug hebben en nu - na al die jaren -- op soms nog maar een uur van huis zitten, ik zeg u: het is echt genoeg."

Ted leunt achterover in de kussens. Mohand zet de bandrecorder stop. Dan begint Ted weer te praten, tussen zijn tanden door:

“Mohand, iedere keer dat er weer een moskee in de fik gaat, voelt het alsof de SS je weer in je kruis trapt..”

Teddie sluit zijn ogen en fluistert:

“Ik weet zeker dat het geen verschil maakt, of ik Dachau of de wereld zeg, en dat is het wat mij kwelt en stil maakt, en al blijf ik, ik ging liever weg.”

Nacht. Huize De Hoog. Voeten van Teddie in een teil. De Hoog in militair kostuum, als een cycloop in zijn stoel, zwaar ademend, met zijn gewonde voeten in de teil. Reünie. In de huiskamer van Ted zitten en staan de ex-passagiers van de bus met elkaar te praten. Het gesprek is opgewonden:

“..die brave schildwacht had niets door..het was heel makkelijk om te ontsnappen..de één moest plassen..de ander poepen..over de schutting..langs de regenpijp..ik moest meteen na aankomst weer onderduiken...mijn vrouw hield de rechercheurs van de deur..ze zochten mij..in verband met de quarantaine..wij konden ook meteen weer onderduiken..wij hebben nog steeds last van politie...oud-Spanje strijders zijn immers stateloos..als ze nog een keer durven aan te bellen..dan rijg ik ze aan mijn mes..ik zal een brief schrijven aan Koningin Wilhelmina..Ted en ik zijn

door de Prins benoemd in de tijdelijke rang van kapitein..ik hoor net van Ted dat er eindelijk een colonne voertuigen naar Dachau onderweg is?....”

Intussen zien we Ted huilen. De blik van Ted blijft rusten op het dodenmasker van Beck dat boven de schoorsteenmantel hangt.

Meent brengt een toast uit:

“Op ons aller ”bevrijding” ..

Dan neemt iedereen afscheid van elkaar en van Teddie die op zijn speciale manier salueert en het V-teken maakt..

Ochtend. Gang in het ziekenhuis van Dachau, Teddie loopt heel voorzichtig, - gearmd tussen Janna en Mohand in, - door de gang van het ziekenhuis. Met een glimlach op zijn gezicht groet hij op zijn speciale manier Suzy, de donkere verpleegster: hij maakt het V-teken ten afscheid.

.. -- !!
.. --

EPILOOG

Ed.Hoornik

Ook als ik zorgeloos ben of loop te dromen, naar vrouwen glimlach of in haar verzink, kan onverhoeds weer de gedachte komen, dat ik tot in mijn ziel toe ben verminkt.

Er rest mij niets meer dan het te beamen of ik opstandig ben of radeloos; de dood en ik, wij lopen altijd samen: de spiegelruiten zijn genadeloos.

'' --

DOCUMENTATIE en RESEARCH

Lijst met geraadpleegde literatuur:

De bus uit Dachau Jos Schneider /Gijs van de Westelaken

Het is maar tien uur sporen naar Berlijn Mies Bouhuys over Ed.Hoornik

De Gids special bij het overlijden van Hoornik

Goethe in Dachau Nico Rost

Europa Europa W.L.Brugsma over oa Dachau

Voor altijd Dachau Ed-Hoornik

De stem der Lage Landen kampkrant uitgegeven na de bevrijding in Dachau

Dachau The official history 1933-1-945 Paul Berber

Deliverance Day Michael Selzer, The last hours at Dachau

Hel en hemel van Dachau ds. J.Overduin

Stemmen uit Dachau dr. Frans Govers, over de repatriëring van gevangenen

Dossier NN Don Bamberg, Nacht und Nebel

Is dit een mens? Primo Levi over Auschwitz

De verdronkenen en de geredden Primo Levi,
Essays m.b.t. Auschwitz

Arbeitslager Zement Florian Freund: Das
Konzentrationslager Ebensee und die
Raketenrüstung

Landgenoten! Radiotoespraken van Gerbrandy dr.
L.de Jong.

In de schaduw van gisteren H.M. van Randwijk.

Perszuivering. De Nederlandse Pers 1344-1945
Jan Driever en Jan Brauer

Duitse honden bijten niet Wim Hazeu

Tralievader Carl Friedman, over vader met KZ-
syndroom.

ICODO foldermateriaal

Dienstverlening Oorlogsgetroffenen Artikel: The
price of heroism; veterans Dutch Resistance
dr.W.Op den Velde, psychiater

Vrede is het alleen in de pauze W.L. Brugsma.

De Prins Gemaal Harry van Wijnen

Het Duivelshuis. Harm Botje (over Algerije)

Lijst van Personen die oorspronkelijk in de bus hebben gezeten :

de Limburgse Priester Louis "Lowieke" van den Dungen

de Noordhollandse garagehouder Frits Steen

de oud-Spanje strijders de broers Arie en Johan Kloostra

idem Piet Maliepaard

de militairen Johan Post Uiterweer, Cas Vermeulen en Bram Wolff

de student en maker van een illegale krant Dirk "Bekkie" de Loos

de ijshockeyer en saboteur Hans Teengs Gerritsen

de gereformeerde predikant Jannes van Raalte

de links-letterkundige Nico Rost

de dichter/journalist Ed.Hoornik

de scholier en Engelandvaarder Jaap "Japie" van Mesdag

de Amsterdamse losarbeider Freek Niemeijer

de in Parijs door de Gestapo opgepakte Willem "Boebi" Brugsma

de KLM--piloot en verzetsman van het eerste uur
Carel Steensma

de ambtenaar W.Eggink.

Lijst van geïnterviewden:

Boebie Brugsma (Bilthoven) verzetsstrijder en
Passagier in de bus (destijds "consulent" m.b.t. dit
project),

Carel Steensma (Haren) verzetsstrijder en
passagier, Japie Van Mesdag(Nederh.t.B)
verzetsstrijder en passagier,

Jan Kloostra (Eefden) verzetsstrijder en Passagier
(alleen telefonisch),

Janus Ritter (Vorden) verzetsstrijder, Nel Lind
(Utrecht) verzetsstrijdster, Mary Vaders (Beesd)
verzetsstrijdster, Henk Sietsma (Lunteren)
verzetsstrijder,

Alle bovengenoemden zijn allen ex-Dachau-
ers. Sommigen van hen hebben echter ook nog in
diverse andere kampen gevangen gezeten.

vervolgens nog:

Op den Velde (Amsterdam) psychiater,
gespecialiseerd in KZ- syndroom,

Pim Van Lommel cardioloog,

Mies Bouhuys (Amsterdam) publicist en
echtgenote Ed. Hoornik,

Hanneke de Wilde (Almelo) Stichting ICODO
Dienstverlening Oorlogsslachtoffers, STICHTING
1940-1945

Z.K.H. Prins Bernard (Soestdijk) als
Opperbevelhebber van de Ned. Strijdkrachten in
1945.

- [Briefwisselingen ivm dit project.](#)

Medisch adviseur Dr. W. Op den Velde,
Psychiater

Datum: 29 mei 1993

Geachte Heer Rutger Weemhoff,

Met veel belangstelling en waardering heb ik de
opzet van het verhaal " De Bus van Heden en
Verleden " bestudeerd.

Van het maken van verhalen heb ik geen benul,
wel heb ik mij beziggehouden met de psychische
en lichamelijke problemen van ex-verzetsdeel-
nemers en kampoverlevenden.

De in uw beschrijving gebruikte gebeurtenissen
komen helemaal overeen met wat ik van veel
kampgevangenen heb gehoord.

Kennelijk zijn de ervaringen van kampoverlevenden en verzetsmensen dermate schokkend, dat veel mensen zich, ter bescherming, er geestelijk voor afsluiten.

Dit heeft geleid tot een nationale 'conspiracy of silence', die ongetwijfeld heeft bijgedragen aan de gevoelens van bitterheid en vervreemding bij veel oorlogsgetroffenen.

Dit thema vind ik in het manuscript heel herkenbaar. Mogelijk kan nog ingebracht worden dat veel verzetsmensen nu worstelen met de vraag of het zinvol is geweest wat zij hebben gedaan en doorgemaakt: is de wereld er beter van geworden?

Bij velen is van het idealisme niets meer over.

Ik sluit een kopie bij van een nog niet gepubliceerd artikel met de titel:

'The price of heroïsm: veterans of the Dutch Resistance'.

Ik hoop van harte dat dit manuscript zal worden uitgegeven. Desgewenst ben ik gaarne bereid van advies te dienen.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

W. Op den Velde

-- !!
!! --

STICHTING "VRIENDENKRING VAN OUDDACHAUERS"

Secretariaat: H.Sietsma

Rutger Weemhoff AMSTERDAM

Lunteren, 19 Juni 1993

Geachte Heer Rutger Weemhoff,

Hartelijk dank voor Uw brief van 22 Mei j.l.

Het is meestal niet zo gemakkelijk om over Dachau te vertellen, maar door de open en prettige bejegening van U en Shanty kon ik mijn verhaal toch redelijk goed kwijt.

Dat wil ik U bij dezen laten weten.

Verder ingesloten onze laatste Nieuwsbrief.
Wellicht geeft die U nog wat nuttige informatie.

Inmiddels verblijf ik,

Met vriendelijke groeten,

ook aan Shanty,

-- --
-- --

M.V. van Doorn Psycholoog-psychotherapeut

Tav Rutger Weemhoff

Amsterdam, 15 februari 1995

Beste Rutger Weemhoff,

Allereerst mijn verontschuldiging voor mijn late reactie op je manuscript.

Ik heb het met belangstelling gelezen en beleef het als een oprechte poging de schrijvende relatie tussen eerste- en tweede generatieproblematiek te benaderen. Ik voel me niet competent om iets over de potentie van het boek te zeggen.

Wel dat ik het erg belangrijk vind dat mensen als jij zich blijven bezighouden met het weergeven van de worsteling met de gevolgen van geweld.

Zijdelings heeft jouw manuscript me geholpen bij het schrijven van het boekje dat ik bijvoeg. Men heeft mij gevraagd het te schrijven als alternatief Boekenweekgeschenk voor een aantal spirituele boekhandels.

Hartelijke groeten,

Manfred

PARTICULIER SECRETARIS VAN ZIJNE
KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD
DER NEDERLANDEN

De Heer Rutger Weemhoff Paleis Soestdijk, 27
mei 1993

Hooggeachte heer Rutger Weemhoff,

Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard der

Nederlanden heeft mij verzocht U te danken voor Uw brief van 5 mei jl., waarin U de Prins verzoekt om een interview ten behoeve van uw project " De Bus van Heden en Verleden ".

Zijne Koninklijke Hoogheid zou het op prijs stellen indien U reeds enige vragen op schrift zoudt kunnen stellen, zodat de Prins zich een beeld kan vormen van het interview.

Met vriendelijke groeten,

PS. Over de datum kunnen wij dan nog overleggen (E. Vernéde)

AMSTERDAMSE STRAATWEG 1 - 3744 AA BAARN 91

VRAGEN I.V.M. HET INTERVIEW MET PRINS BERNARD

- * Hoe vindt u in het algemeen dat de repatriëring van de (politieke) gevangenen uit kampen, zoals Dachau, verlopen is?
- * Hoe vindt u de rol van de Nederlandse Regering in dezen?
- * Hoe was de verhouding tussen het Bureau Repatriëring van het Militair Gezag en het Regeringscommissariaat voor de Repatriëring (Ferwerda)?
- * Was u het destijds eens met de generaal-majoor

Mr. H.J.Kruls als Chef Staf van het Militair Gezag dat de Repatriëring beter door het MG kon plaatsvinden (dit ook in verband met het direct ingevoegd zijn van het MG bij de Geallieerde militaire organisatie)?

* Kan men stellen dat het Repatriëringbeleid van Regeringswege, zeker tav Duitsland, gefaald heeft? (Gebrek aan transportmiddelen, geen verbinding kunnen krijgen met de Nederlandse repatriëringofficieren ter plekke) of: is Ferwerda tegengewerkt door het MG in zijn pogingen de repatriëring op poten te zetten?

* Het MG had duidelijk kritiek op de civiele repatriëring. Was het niet beter geweest om Ferwerda generaal te maken zodat hij in samenwerking met SHAEF voor de repatriëring zorg had kunnen dragen?

* Hoe was uw (eerste) contact met Pim Boellaart? (die met de kapelaans Van Helden en Schellekens en Van der Krabbe, als eerste samen met deken Teulings en rector Rooyackers uit Dachau terug kwam)

* Welke hulp heeft u hem tijdens het gesprek op 19 mei '45 toegezegd (machtigingspapieren e.d.)? --

* Wat kreeg iets later Pip van Lanschot wel voor elkaar wat Boellaart niet voor elkaar kreeg? (beiden werden opgenomen in de Staf en belast

met bijzondere opdrachten)

* In hoeverre heeft u de repatriëring kunnen versnellen?

* Kunt u zich de terugkomst van de groep Teengs Gerritsen met de bus nog herinneren?

* Kunt u zich nog iets herinneren van de quarantaine van deze groep in Garage de Mol in Nijmegen en de kritiek daarop en op het MG van de (Nijmeegse) bevolking?

* Heeft u nog persoonlijke herinneringen aan de passagiers van deze bus, met name ook aan Ed.Hoornik (Zie de bijlage)?

--

Nog een paar aforismen omtrent de Dood:

Its after death that we measure men. - James Barron Hope -

Death is the golden key that opens the palace of eternity. - John Milton -

We should weep for men at their birth, not at their death. - Charles De Montesquieu -

If your time ain't come not even a doctor can kill you. - American Proverb -

Death gives us sleep, eternal youth, and immortality. - Jean Paul Richter -

That which is so universal as death must be a benefit. - Johann Friedrich Von Schiller -

Is death the last step? No, it is the final awakening.
- Sir Walter Scott -

In my end is my beginning. - Mary Stuart -

Dear me! I must be turning into a god. - Vespasian
—

Dying is the most embarrassing thing that can ever happen to you, because someone's got to take care of all your details. - Andy Warhol -

How are you to understand death if you do not even understand life? - Confucius - --

Fear of death is like being afraid to discard an old and threadbare garment. - Mahatma Gandhi -

Nothing that is really good and God-like dies. - Ernest Moritz Arndt -

Men are never really willing to die except for the sake of freedom: therefore they do not believe in dying completely. - Albert Camus -

While I thought that I was learning how to live, I have been learning how to die. - Leonardo Da Vinci -

A dead atheist is someone who is all dressed up with no place to go. - James Duffecy -

He who can no longer pause to wonder and stand rapt in awe is as good as dead; his eyes are closed. - Albert Einstein -

Every man is born as many men and dies as a single one. - Martin Heidegger -

Filosofie van de dood, da's pas leven. - Rutger Weemhoff -

Dankwoord.

Ik wil mijn echtgenote Tineke Cornelis welgemeend bedanken, zonder wie dit boek nooit geschreven had kunnen worden. Mijn zoon Willem Weemhoff is mijn trouwe criticaster en vormgever, waarvoor ik hem zeer erkentelijk ben.

Rutger Weemhoff, Amsterdam 1 mei 2010

In memoriam

Ik draag dit boek gaarne op ter herinnering en nagedachtenis aan de heer W.L. "Boebi" Brugsma, bij leven journalist en destijds medepassagier van de bus uit "Kamp Dachau naar Holland" (op 17-jarige leeftijd). Boebi heeft een werkelijk onvergetelijke indruk op mij gemaakt en was van onschatbare waarde voor dit project.

Daarnaast wil ik graag alle in Dachau omgekomen verzetsstrijders, die hun kostbare leven gegeven hebben voor onze vrijheid met dit boek de eer bewijzen die zij verdienen, evenals de paar mannen en vrouwen die het kamp overleefden en op enigerlei wijze hun medewerking verleenden aan dit boek. De meeste van hen zijn helaas inmiddels overleden.

Wij zullen hen echter nooit vergeten.

Rutger Willem Weemhoff

Hierna treft u uitgebreide informatie in de vorm van links naar het multimediale werk van de auteur, evenals een uitgebreide bibliografie van de schrijver.

VIDEO PRODUCTIES

AAN GENE ZIJDE

Videoproductie in 30 delen

Volledige afspeellijst 1 - 30 afleveringen op: _

<http://www.videotheater.nl>

Onemanshow die in het hiernamaals speelt in 30 afleveringen.

De hoofdpersoon van de toneelroman 'Aan gene zijde' is een man met een multiple personality syndroom: hij bestaat uit maar liefst 25 personificaties!

Het verhaal speelt zich af in het hiernamaals. Deze tragi-komedie zit vol verwijzingen naar de actualiteit, zoals bv de totalitaire financialisering van de samenleving, opkomend fascisme, maar ook naar geschiedenis. Er worden tal van filosofische uitstapjes gemaakt. Al met al is het een rocky horrorshow, met veel satirische en soms zelfs satanische issues. Onontkoombaar gaat het tenslotte ook over de dood..

Citaat uit de reactie van Johan Reyniers, dramaturg Toneelgroep Amsterdam :

'..Je toneelroman is een formidabele krachttoer. Hij is Dantesk omdat hij zowat elke problematiek

aankaart die in de wereld van vandaag van belang is. Rabeliaans in de uitbundigheid van taal en dialogen. Boschiaans als schildering van een infernale wereld die alle kanten opschiet. Hij herinnert aan het middeleeuwse narrenschip en de stoet van dwazen.'

'De boeiendste passages vind ik die waarin de verbeelding een vrije vlucht neemt zodat personages en verhaal een metafoor worden die de concrete werkelijkheid overstijgt.'

Welkom op het Feest van de Dood..

1- 30 afleveringen:

Afl 1 Filos over : Kosmos, hiernamaals, dood, zelfdoding, vrije wil.

<https://youtu.be/I2gKdQJkqEo?si=7SInSx76ln4DFsZW>

Afl.2 Filos introduceert Lava, zijn liefde, zijn partner.

<https://youtu.be/67DBNVEWYx4?si=NlnSaHS1a43IO-u5>

Afl 3 De 1e gast: bastaardzoon Mars doet zijn intrede, daarmee extreemrechts.

<https://youtu.be/jMrwJLBIkpU?si=CvxGHm0SZlthf2l>

Afl 4 Twistgesprek tussen Filo en zoon Mars, hjet anti-fascisme van Filo

<https://youtu.be/nS97rGfrHH8?si=Qnb8zai-XUrKt3VH>

Afl 5 Filo en Lava botsen nu beiden fel met eigen zoon over racisme en fascisme

<https://youtu.be/wUF6wjVWg-o?si=WA-pJm7rt25R5WKb>

Afl 6 De volgende gasten Heidi und Peter en hun biologisch dynamisch bedrijfje

<https://youtu.be/gAmwMpe4b30?si=7Lc2MZEuTEXhiMLo>

Afl 7 Het biologisch dynamisch echtpaar klapt uit de school over hun verleden

<https://youtu.be/C994MCRlguA?si=o0SOJwTPxpRpqe9C>

Afl 8 Vriend van Filo, Econoom Pieter legt het es even haarfijn uit allemaal.

<https://youtu.be/v1iUmVbRMMw?si=m1UiyColr5PZzdvC>

Afl 9 Lollipop, liefdesexpert en minnares vban Filo doet haar intrede

https://youtu.be/WsNviDUArI8?si=uLqA2Y2_p9aYDLsm

Afl 10 Steensma, ooit verzetsman WO II, aan het woord.

https://youtu.be/_ym6BnIXSUY?si=AO7Vov5ehWbILljm

Afl 11 Woedeaanval van echtgenote van Filo,
Lava, zij is strontlazarus.

https://youtu.be/MEeLHjK60Zk?si=yU_ejJrdQfxbdZv9

Afl 12 Entree studiegenote van Filo, de neurologe
Sahra

<https://youtu.be/EacSrrCmzXE?si=tT3LYiGRCl4gS3X1>

Afl 13 Polleke Platoon, politiek filosoof doet zijn
intrede

<https://youtu.be/5Br6EYKSsU0?si=MqmeVaXqrmNVDmrJ>

Afl 14 Jeroen Bosch stelt zich voor, kunstenaar

<https://youtu.be/bEtNMOMx62A?si=CKISD3oxnvezysVL>

Afl 15 Maffiabaas de Don is ook van de partij

https://youtu.be/iLtnKaxbSA0?si=z9dxcOs1BB_0fhLz

Afl 16 Duvelstoejager, oftewel Satan is er ook

<https://youtu.be/0OkLVmGhCbg?si=WQtSTE6o2qr31m8s>

Afl 17 Filo geeft een staaltje ware filosofie weg

<https://youtu.be/TEB-Y4C9FI0?si=Yv67cBxG4HVWjqUp>

Afl 18 Stanis Lawski doet zijn intrede

<https://youtu.be/SGP842PRNU8?si=2vgK3dKh9HJd9zoS>

Afl 19 Nestor interviewt de jonge Filos

https://youtu.be/gXEZxVXUT6A?si=Z_FtNuMHjb1s3BtP

Afl 20 Moslima Nedreth doet een buikdansje..

<https://youtu.be/gXEZxVXUT6A?si=X-XAIQ1Kgzip-0Pp>

Afl 21 St. Antoine de Exupery vliegt er op uit.

<https://youtu.be/aFgQHm46QkQ?si=oExam0u8G15EGEPA>

Afl 22 Celia, hulp in de huishouding, doet een boekje open.

<https://youtu.be/UzViv61vXHg?si=vzeA-Z3n1kqdVdmr>

Afl 23 Dora, psychiatrisch arts, klapt uit de school.

<https://youtu.be/l0BxiGYrJbA?si=sYHf9fYz3bwm8ZKA>

Afl 24 Albracht, auteur toneelroman, doet zijn zegje.

<https://youtu.be/IPGBOLxROQg?si=phnmkVIPdrAoFPCK>

Afl 25 Dr. Schuwe en diens spreekwoorden.

<https://youtu.be/5mtHFjPqtNw?si=rQJH3fuKLhpZQSiw>

Afl 26 Kleinzoon Filos redt zich wel.

https://youtu.be/EOU7WTjj664?si=c7_M7snhHalUzV7f

Afl 27 Brownie komt dansend verhaal halen bij Mars.

https://youtu.be/M7_tOGTU-bl?si=ZuIPdDAH9tymjh5M

Afl 28 Jopie Doerak legt uit wat sociocratie is.

https://youtu.be/x-W5S_cB8yk?si=7Q6Y7-tzxJpF92-r

Afl 29 Wij, Oranjes..Willem Alexander heeft een paar biertjes teveel op.

<https://youtu.be/6CAOJNJbqCQ?si=nb9YK68eHVABghoy>

Afl 30 Apotheose, het slot van het Feest van de Dood.

<https://youtu.be/0XQtMk-m4k0?si=1ukh2FhRj2RzuVsm>

INTERVIEW

Salto Rutger W. Weemhoff 1985

https://youtu.be/eiOv-dyYLrc?si=CWuAU_hOpbJwBjhf

ROMAN DODEMAN

Tekstlezing Dodeman, ingesproken door de auteur

<https://youtu.be/HxsZ2Mnbqgg?si=3Lrp-wWwNJDqdw8u>

ROMAN DE OERHOER

Tekstlezing De Oerhoer, ingesproken door de auteur

<https://youtu.be/bXG-TGSc3KU?si=wBpB7hG59Cx4snj8>

DRIE X DRAMA

uitgezonden door NPO

De Werking - werkeloosheid leidt tot..

https://youtu.be/ah3R6w_Hh7Y?si=dr5YrXeV9SMBCZ4L

Ondergangen - familievete

<https://youtu.be/0OChH8Vecd8?si=A7up9HDdW1inpxEm>

Dansen wij vanavond?

<https://youtu.be/lor5Q0efzKc?si=NkEn2nEKSj7mDVM5>

DE RODE HOND

politieke satire

My name is Simon

<https://youtu.be/fX9DIS8h6vc?si=nNdsNKzYw3WZ6nP7>

Who am I?

<https://youtu.be/A3XxviTMJ84?si=8KM5PWi105dg5uIV>

Fitness

<https://youtu.be/0elb-inv9Pk?si=U79mriepPJDURpWf>

Marlborough Man

<https://youtu.be/E09mDQ0Hff0?si=78aWMTM335AaRNv->

The Fucking Frog

<https://youtu.be/6nZRv9XsoPM?si=c09ijMhsuJtQ5SA>

Red Dog is getting his ultimate tattoo

<https://youtu.be/gdRz5iJwQbw?si=vIG9NNpbAnO7KC9X>

Compilatie Satire De Rode Hond

https://youtu.be/dMYW_hyHdkg?si=3kgWys69Ny692Juz

AUDIO PRODUCTIES

DOODSLIEDJES

O cessate

https://youtu.be/ZEwOhMw6MDg?si=2RBndFyMqlAe_tW0

Am Abend

<https://youtu.be/3CViMVFhHNo?si=ETSIlr053FZqt07Y>

De Tod und das Mädchen

<https://youtu.be/D5gnrf94gGI?si=fLYaftEOcx4YvUk>

Der Wegweiser

https://youtu.be/7qzyfuiNat0?si=gil4jcTXf_7VF_r1

Komm süßer Tod

<https://youtu.be/XbEI0cgXJnU?si=vll571TptTam65Og>

Der Erlkönig

https://youtu.be/zGm_Aj2SNxw?si=TIq79lpRVwXwMA7l

Litanei

<https://youtu.be/JeTLgkDMJ44?si=PoX9xg0hMZQaud57>

Joh mammo dado

<https://youtu.be/toQnPVp7FN4?si=Tmsx3dKsC6QdzPD7>

I only want to say

https://youtu.be/4u2Wxz-pCXQ?si=PZU38-DwJ4slQ5_i

Toetje

<https://youtu.be/3p3xUeBJJvc?si=OROsS8dctKEOkvyc>

DE DRENKELING 15 x audioproducties

Sonnettencyclus, afgewisseld met 15 monologen, ingesproken door Rutger Weemhoff, geluidscollage van Frank Gustafson.

In vijftien fragmenten wordt u meegenomen op een 5 uur durende tekstuele tour-de-force in een meditatieve stroom van woorden: de als een symfonisch muziekstuk klinkende gedachtestroom van een drenkeling. Het onderbewustzijn van deze drenkeling doet in al zijn gelaagdheid ook uw gedachten kolkend stromen.

U betreedt een geheel eigen wereld, het universum van een kunstenaar:

De Tederheid

<https://youtu.be/LruvKYoHmuc?si=CFW61t7pWrMQHVR3>

De Verliefdheid

https://youtu.be/hZgNykaU3n8?si=6VRDOFhFYHZe_vbK

De Liefde

<https://youtu.be/5RDHB6Gblk0?si=ljxgDbJRBF17wOql>

De Vreugde

https://youtu.be/uAWilq8ckc4?si=bs-bFKNpy30_avFW

De Hysterie

<https://youtu.be/b8h7V6S49jo?si=eFXka97fwgTPJ-Kk>

De Wellust

<https://youtu.be/vYxk3b9nTxU?si=UO2TuyuXOMhBUXv->

De Woede

<https://youtu.be/Mj3a3LJPRmA?si=WBGiXjPTzu5aeYuz>

Het Verdriet

<https://youtu.be/aF0Q3MeUsqg?si=BaQYigTy5-IKnopJ>

De Uitzinnigheid

<https://youtu.be/GtTS0cdbLys?si=2ozJlXWGFkyi6dtR>

De Haat

https://youtu.be/yZF1gCa5rVk?si=yQ7_GuF56Sg7gZ3l

Het Verlangen

<https://youtu.be/ZPfOrrQrzEM?si=NZpDwcYZBTS hl-DW>

De Wanhoop

https://youtu.be/ErNCbeb04QE?si=uth-N3PnyJ4_1XWO

De Angst

<https://youtu.be/V4mqseU3AX0?si=2jD6tT8MMX9JuDO0>

De Waanzin

<https://youtu.be/34ITfksLprM?si=7Noc1Onx07mY6sd4>

De Verwondering

<https://youtu.be/y7ZG9IMW39g?si=bt8O0Uqv5bJIEVLQ>

POËZIE

Emoties

https://youtu.be/4-UI46Px_BE?si=qJ1ol_eWiyGBADtC

Meeslepende bundel met vijftien sonnetten over uiteenlopende emoties als: Tederheid, Wellust, Woede, Wanhoop, Haat, Verwondering en nog meer. Ingesproken door auteur Rutger W. Weemhoff, afgewisseld met geïmproviseerde muziek, door hem vertolkt op piano.

Waterlandcyclus

<https://www.youtube.com/watch?v=tp6F3g0QLEs>

Ten noorden van Amsterdam ligt het unieke gebied Waterland. Op deze opname beluistert u inspirerende gedichten over dit merengebied, waar

de auteur reeds lang een deel van het jaar woont en werkt. De auteur spreekt zelf de teksten in, afgewisseld met door hemzelf gecomponeerde, op de piano uitgevoerde muziek.

Manicyclus

https://www.youtube.com/results?search_query=Manicyclus+gedichten

Eenvoudige gedichten, ingesproken door de auteur, over het middelste schiereiland van de Peloponnesos: Mani. De auteur heeft zich laten inspireren door de cultuurhistorische impact die dit schiereiland in de loop van de jaren op hem heeft uitgeoefend. Afgewisseld met door hem zelf gecomponeerde en op de piano uitgevoerde muziek.

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

x

BIBLIOGRAFIE

Rutger Willem Weemhoff

ROMANS

[De Oerhoer](#) > schelmenroman

De Oerhoer is een schaamteloos obscene en tegelijkertijd hoogst spiritueel boek. Deze schelmenroman over het eigentijdse elitebordeel Paradise Now biedt de lezer een satirische blauwdruk van ons apocalyptische tijdsgewricht. U wordt meegenomen in een woeste literaire achtbaan die uw wereldbeeld voorgoed doet kantelen. Bunga, bunga!

[Dodeman](#) > misdaadroman

Kroniek van een bijna-dood ervaring. De revolutionaire activist Dodeman wordt gezocht door de FBI, de roman verhaalt zijn geschiedenis, zijn avonturen, zijn achtervolging, zijn strijd op leven en dood. Een eigentijdse roman over een gewelddadige en uiterst controversiële figuur, die toch de harten van de lezer weet te stelen. Sensationeel, bloedstollend en spannend. Met wiskundige precisie vallen alle legstukjes van de puzzel uiteindelijk in elkaar.

[Persona non grata](#) > avonturenroman

Deze op ware gebeurtenissen gebaseerde roman beschrijft het levensverhaal van de frivole dr. Eduard Kommer. Zijn montere levensmotto was: vrij mijn koers. Met zijn vrijgevochten levenswijze was hij zijn tijd ver vooruit. Enerverende issues in dit boek: zijn jeugd in Indië, zijn studie medicijnen in Utrecht, roeien, huwelijk, tweede wereldoorlog, actief in het artsenverzet, zijn verre reizen als scheepsarts, de diepe hartstocht voor zijn concubine, zijn scheiding, nogmaals Indië, familieperikelen, wanhoop en dood.

[Aan gene zijde](#) > toneelroman

De hoofdpersoon van deze toneelroman lijdt aan een multiple personality syndroom en bestaat uit maar liefst 25 personificaties. Stuk voor stuk passeren deze de revue in deze tragikomische vertelling, die zich afspeelt in het hiernamaals, aan gene zijde. Al met al is het een rocky horror show, met veel satirische, soms zelfs satanische issues. Deze grimmige toneelroman zit vol verwijzingen naar de actualiteit, zoals de totalitaire financialisering van de samenleving, opkomend fascisme, worldwide, maar ook naar verborgen geschiedenis en mystiek. Er worden tal van filosofische uitstapjes gemaakt over bewustzijn en moraal. Tenslotte gaat het ook over gemankeerde liefde en de stille dood.

KORTE VERHALEN

Appetijt

In een keur van korte en langere verhalen beproeft de schrijver talloze recepten: thriller, filosofisch discours, reisverhalen, beschrijvingen van magisch-realistische gebeurtenissen, u wordt als lezer steeds verrast door weer een geheel nieuw genre. De auteur heeft dit boek aan zijn eigen vier zoons opgedragen.

NOVELLES

Adam en Heva

> novelle

De auteur neemt u mee in een eigentijdse, mythologische novelle. Kroniek van een Verbond. Een oud religieus verhaal, opnieuw verteld: de mens in wording, verscheurd door goed en kwaad..

De Bus van heden naar verleden

> novelle

Deze novelle ontmythologiseert de Bevrijding. In het heden rijdt een touringcar naar het voormalige Kamp Dachau met een groepje voormalige NL-verzetsstrijders op hoge leeftijd, politieke gevangenen van de Gestapo destijds. Deze reis maakt herinneringen los aan de tocht

die zij in '45 na de bevrijding van het kamp als overlevenden ondernamen vanuit Dachau met een gammele Amerikaanse legerbus, retour naar het recentelijk bevrijde Holland. Een reis die bepaald niet vlekkeloos verliep. Dat laatste geldt trouwens ook voor de busreis die in het heden gemaakt wordt. De beide busreizen vormen zo een spannende mix van vergankelijkheid en actualiteit.

De Mensen van de Buitenwereld

> novelle

Kroniek van een kinderleven.

In een huisgezin van louter exact geschoolde, doch gevoelsarme ouders doen zich problemen voor. De oudste zoon des huizes blijkt het kind van de huisvriend te zijn. Deze is ontwerper van attracties van De Efteling. Het sprookjespark speelt een belangrijke rol in dit verhaal, dat verteld wordt vanuit het perspectief van het jongste kind in het gezin. Deze gevoelige jongen speelt het spel van de volwassenen niet mee. Hij weigert de stap naar de wereld van de Grote Mensen te maken. Hij speelt zijn eigen spel, in de Efteling of..

KINDERBOEK

[Koetjes en Kalfjes](#) > kinderboek

Deze bundel met dierenverhalen voor vaders en hun zonen (vanaf tien jaar) bevat een reeks spannende vertellingen. Deze spelen zich af in

verschillende landen, met telkens een ander dier in de hoofdrol. Thematisch sluit dit boek naadloos aan op de leefwereld van jongens vanwege zijn eerlijke en soms harde inhoud. Daarom is het boek ook zeker voor hun vaders interessant.

GEDACHTEGOED

www.FilosofievandeDood.nl

> populair-wetenschappelijk werk

Het allereerste boek van Rutger Weemhoff is een werk met tal van lichtzinnige filosofische analyses omtrent alles wat met de dood te maken heeft. Dit zeer persoonlijke boekwerk heeft niets academisch: het is als een rijke rivier van filosofische ideeën, nieuwste ontwikkelingen op het gebied van de neurologie, diepzinnige inzichten in een mogelijk kwantum fysisch te bewijzen hiernamaals. Het legt bovendien talloze dwarsverbanden tussen wetenschap en kunst. Een must voor iedere zoeker naar waarheid. Deel I
Engelse vertaling: binnenkort op verzoek verkrijgbaar.

De Vrije Wil en de Hongerstaker

>Wetenschappelijk discours, wij zijn meer dan onze hersens.

Gedachten

> essays

Aforismen, redenaties, boude beweringen, essays.

Met onder meer: inleidingen op de filosofie van de dood, modern fascisme, de vrije wil en het toeval, kunst, integratie, en diepte-analyses m.b.t. de internationale politiek.

ESSAYS en BRIEVEN

[Hilarische Historie van een Herrenhaus](#) >

verzamelbundel met literaire allerhande. Korte verhalen, essays, artikelen, gedichten, polemieken.

[Mijn Brieven 1, 2, 3](#)

> trilogie in briefvorm

Trilogie over ons apocalyptisch tijdsgewricht.

Dagelijks schreef de auteur talloze brieven en ging in dialoog met o.a. BN-ers, columnisten, hoofdredacteuren, schrijvers, wetenschappers.

BLOG

[Het Blogboek van Partout](#)

> columns

Jarenlang heeft het scherpe pennetje van Rutger Willem Weemhoff onder het pseudoniem Partout de actualiteit op de korrel genomen, onder andere op het Volkskrant blog. Een selectie van deze columnist doet uw bloed weliswaar soms koken, daar staat tegenover dat u vaak over de grond kronkelt van het lachen. Harde satire!

TONEEL/SCENARIO'S

Toneelstukken

De bundel Toneelstukken bestaat uit Victoria, De Emotionelen en De Zelfmoordenaar

Victoria eenakter

Victoria is geschreven bij wijze van leerstuk voor het vierde jaar van de Toneelschool, over een medeleerling die komt te overlijden. Wat maakt dat los bij haar leeftijdgenoten?

De Emotionelen avondvullend stuk

De Emotionelen is een avondvullend stuk voor twee acteurs, in 30 verschillende rollen. Tal van emoties worden nu eens teder, dan weer fel getekend. Oude mensen, een stel pubers, God en de Duivel, een clownsvader en zijn zoon, een rechercheur en een terrorist, - een reeks van de meest uiteenlopende duo's passeert de revue.

De Zelfmoordenaar avondvullend toneelstuk.

Op het moment dat hoofdpersoon Isak na jaren zover is dat hij de daad bij het woord wil voegen en

iedereen van zijn geliefden heeft uitgenodigd om voorgoed afscheid van hem te nemen, gaat de loop der gebeurtenissen met hem aan de haal..

Scenario's

De bundel scenario's bestaat uit De Spermadonor en Dood doet leven

De Spermadonor > korte telefilm

Het is een tragikomisch scenario voor een telefilm, het onderwerp spreekt voor zich. Een man vindt na tientallen anonieme bevruchtingen zijn echte liefde.

Dood doet leven > filmscenario

Het is een scenario voor een speelfilm, geschreven i.o.v. van het Filmfonds. Een touringcar reist naar het voormalige kamp Dachau, met daarin een groepje verzetsmensen van allerlei pluimage. Deze reis maakt herinneringen los aan de tocht die zij destijds ondernamen met een gammele Amerikaanse legerbus vanuit Dachau naar Holland, na de bevrijding. Een reis die destijds bepaald niet vlekkeloos verliep. Evenals de bustocht in het heden trouwens. Dit verhaal ontmythologiseert de Bevrijding.

POEZIE

Emoties

> dichtbundel

De bundel Emoties bestaat uit 3 delen Emoties, Waterlandcyclus, Manicyclus.

Emoties

In Emoties wordt u via 15 meeslepende, emotionele sonnetten door de dichter meegevoerd in een reeks passionele gebeurtenissen, die alles te maken hebben met een grote, helaas mislukte liefde.

Waterlandcyclus

Verder bevat deze bundel de Waterlandcyclus: jarenlang woonde en werkte de dichter in het prachtige Waterland, het merengebied boven Amsterdam. Woerden en moddergaten, maar ook bloemenveldjes en ijsvisioenen.

Manicyclus: tenslotte bevat deze bundel ook nog de Manicyclus. Een deel van het jaar woont en werkt de dichter op het prachtige schiereiland Mani, de middelste vinger van de Peloponnesos. Torenhuizen en vijgenbomen, herders met geiten en goddelijke vergezichten. Het is alsof u droomt, zo mooi is Mani.

Daar komt de bruid

> gedichtencyclus

In een vrije reeks gedichten gaat de dichter in deze bundel eerst terug naar zijn jeugd, proeft opnieuw van de vrijheid als jonge man, maar stuitert uiteindelijk via hartstochtelijke liefdes op de harde rotsen van ouderdom en dood.

Gedichten voor de slapelozen

> dichtbundel

In deze bundel doet Rutger Weemhoff als dichter op heel uiteenlopende wijze poëtisch verslag van zijn binnen- en buitenwereld.

De Drenkeling

> experimentele tekst

De Drenkeling omvat in 15 fragmenten een 4 uur durende monoloog. Telkens voorafgegaan door 15 sonnetten, wordt u meegenomen in een meditatieve stroom van teksten: de als een muziekstuk klinkende gedachtestroom van De Drenkeling. De zee van het onderbewuste van deze drenkeling doet in al zijn gelaagdheid ook uw gedachten kolkend stromen. U betreedt een geheel eigen wereld, het universum van een kunstenaar. Voor de geluidscollage tekende de Deen Frank Gustafson. Attentie: ook op verzoek bij Uitg. Partout verkrijgbaar als audiotour.

LEREN ACTEREN

> 3 methodische handboeken

[Leren Acteren](#) (ringband) > handboek

Rutger W. Weemhoff was jarenlang zelf actief als acteur in het theater en op televisie. Leren Acteren is een studieboek voor allen die zich professioneel met theater bezighouden. Het is vanuit 10 jaar leservaring geschreven. De eerste helft van het boek bevat een beknopte theoretische onderbouwing over het acteren. Maar juist door de

170 oefeningen is het vooral ook een heel bruikbaar handboek voor de praktijk. Methodisch en stap voor stap: een must voor elke acteur! Zie ook: Leren Acteren voor de camera en Docent Drama met camera van dezelfde auteur.

Leren Acteren voor de camera

> handboek (ringband)

Over alle aspecten van het leren acteren voor de camera, ten behoeve van professionele acteurs. De eerste helft van het boek bevat een beknopte theoretische onderbouwing over het acteren voor de camera. Juist door de 175 oefeningen is het ook een heel bruikbaar handboek voor de praktijk. Het is vanuit 10 jaar leservaring geschreven. Methodisch en stap voor stap, in handige ringband. Een must voor elke acteur voor de camera. Weemhoff schreef ook de handboeken: Leren Acteren; Docent Drama met camera.

Docent Drama met camera

> handboek (ringband)

Over alle aspecten van het lesgeven met behulp van de camera, ten behoeve van professionele docenten drama, inclusief oefeningen. Methodisch en stap voor stap, in handige ringband. Het is vanuit 10 jaar leservaring geschreven. Een must voor elke docent drama met een 'beeldende' visie! Dit boek stelt zich ten doel de docent die met

camera wil werken te professionaliseren. Allereerst zijn in dit boek een aantal hoofdstukken gewijd aan filmtechniek. Dan volgen tal van hoofdstukken uit de praktijk. Denk hierbij aan inzet van de camera als een didactisch hulpmiddel bij spellessen en projecten in het onderwijs, in dit boek toegespitst op verschillende leeftijdscategorieën. Of aan de inzet van de camera bij een spelproductie met beginnende of gevorderde amateurs. Denk ook aan de ondersteunende inzet van de camera bij een specifieke doelgroep, bijvoorbeeld gevangenen. Je kunt ook de camera gebruiken voor het realiseren van een professionele dramaproductie, uit te zenden door de (lokale) televisie. Zie ook de handboeken: Leren acteren, Leren acteren voor de camera van dezelfde auteur.

Alle verdere info treft u op:

www.uitgeverijpartout.nl

BOEK EEN BOEK BIJ PARTOUT

© 2026